

Slutrapport

Rapporten avser projekt som bedrivs i (endast ett alternativ) ☐ Nordens Gröna Bälte X Inre Skandinavien ☐ Gränslöst Samarbete ☐ Delområdesöverskridande (flera delområden)		Ärende-id: 20200016 Tilsagnsnr: 2015-000010
Projektets namn Gränslöst entreprenörskap – entreprenörskap mellan skola och näringsliv över landsgränser.		
Rapport nummer:	Slutrapport	

Til hver søknad om utbetaling skal en læges-/delrapport vedlegges. Et grunnleggende krav er at læges-/delrapporten inneholder følgende rubrikker med beskrivende tekst i boksen.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Slutrapport

för

Interreg-projektet

Gränslöst entreprenörskap

- Entreprenörskap mellan skola och näringsliv över landsgränser

Projektperiod

2015-07-01 – 2018-06-30

Ärende ID: 20200016

Tilsagnsnr:2015-000010

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Innehåll

1. Sammanfattning.....	4
Summery	5
2. Bakgrund	6
3 Mål och aktiviteter	8
Projektets övergripande mål:.....	8
Aktiviteter kopplat till målen för projektet	9
1 Mentor/rådgivarutveckling – framtagning av mentor/rådgivarmanual	10
2 Advisory camp.....	12
3 Handelsutbyte	17
4 Lärarutveckling	24
5 Elevrekrytering	27
6 Slutkonferens	30
4. Projektorganisation	31
5. Indikatorer.....	34
6. Gränsöverskridande effekter/mervärde	35
7. Horisontella kriterier	39
Hållbar utveckling/Bærekraftig utvikling	39
Jämställdhet och likestilling	40
Lika möjligheter och icke-diskriminering	41
8. Information och kommunikation	42
9. Förankring av projektets resultat och effekter.....	45
10. Ekonomi.....	47
11. Förslag och idéer	53

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

1. Sammanfattning

Projektet Gränslöst entreprenörskap har varit ett gränsöverskridande samarbete mellan skola, arbets- och näringsliv inom och mellan Akershus, Hedmark, Värmland och Dalarna. Det har varit organisationerna Ungt Entreprenørskap och Ung Företagsamhet i regionerna som stått bakom projektet. Projektet har syftat till att stimulera till innovativa och nyskapande samarbeten som kan öka möjligheterna till en gemensam entreprenörskapskultur mellan vidaregående/gymnasiet och näringslivet i regionerna. Utgångspunkten för samarbetet har varit UB-bedrifter och UF-företag, där eleverna under ett års tid på vidaregående och gymnasiet driver egna företag med hjälp av mentorer/rådgivare från näringslivet i regionerna. Totalt har 11 069 elever drivit 3 342 UB/UF-företag.

Det gränsöverskridande entreprenörskapsarbetet har skett på flera plan. Dels genom det nationella gränsöverskridande samarbetet mellan regionerna, skolor, lärare, elever, UB/UF-företag, mentorer/rådgivare och näringsliv. Dels genom det gränsöverskridande samarbetet mellan skola och näringsliv och mellan generationer.

Inom projektet har det varit en mängd aktiviteter som till exempel elevinspiration/rekrytering, lärarinspiration och fortbildning, mentor/rådgivarträffar med eleverna så kallade Advisory camps. Aktiviteterna har skett dels regionvis men även gränsöverskridande. Totalt har det varit 42 824 aktivitetsdeltagare (exklusive alla registreringar av elever och mentorer/rådgivare.)

Projektet har haft två fokusområden; gränshandel och mentor/rådgivarutveckling. Resultatet för gränshandelsområdet har varit att vi fått finna nya och andra vägar än de vi tänkt oss från början. Detta på grund av alla lagar, regler, förordningar och olikheter mellan ländernas sätt att driva UB/UF-företag. När det gäller mentor/rådgivarutvecklingen har vi tagit fram verktyg och metod för att utveckla detta område. Mentor/rådgivarhandledningar och så kallade Advisory camps. Detta finns implementerat i båda länderna och har börjat användas på nationellt plan.

Vi ser fram emot att få vidareutveckla vårt samarbete mellan regionerna, dels i våra ordinarie verksamheter men även i eventuella framtida projekt.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Summery

The project **Entrepreneurship without borders** has been a cross border cooperation between schools och business in and between Akershus (No), Hedmark (No), Värmland (Sw) and Dalarna (Sw). The project has been run by the regional branches of Ungt Entreprenörskap (Junior Achievement Norway) and Ung Företagsamhet (Junior Achievement Sweden). The aim of the project was to stimulate innovative and new cooperations that could increase the possibilities of a common culture of entrepreneurship between schools and companies in the regions. The starting point for the cooperation was the student companies that students in senior high school/ A-level/ gymnasium are running. The student companies were running during an academic year with support from business advisors from local companies. During the project 11.069 students have run 3.342 different student companies.

The work with cross border entrepreneurship has been done on different levels. One was cross borders of nations and regions between schools, teachers, students, student companies, business advisors and companies. Another was the cross borders of generations between student companies and business advisors.

In the project we have had a lot of different activities, some of them were inspiration shows for students, meetings and education for teachers, Advisory camps for students and business advisors. The activities have mostly been regional but sometimes in both countries. The total number of participants in the activities is 42.824. The running of student companies was not included (11.069 students).

The project had two key subjects; cross border trade and development of business advisors. The result for the cross border trade is not what we planned. Due to laws, regulations and differences between how student companies are run in Sweden and Norway we were forced to new and other ways of handle the task. For the development of business advisors we have worked out new methods and tools. One tool is a guide for how student companies and business advisors can work together during the company year. One method is Advisory camp where students and businesspeople meet for making contacts. It usually starts with breakfast. Both the tool and the method is now being used over both countries.

We are looking forward to develop our cooperation between our regions, both in our daily activities and even in future projects.

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

2. Bakgrund

Utvärderingar av tidigare Interreg-program pekar på att det finns en nedåtgående trend i antalet nystartade företag inom programområdet. Det behövs därför fler drivna entreprenörer som skapar nya och starka företag i regionen. För att våga ta steget till att starta eget är det viktigt att individen får chansen att träna upp sina entreprenöriella förmågor, ta sig utanför sin komfortzon och ta till sig nya intryck och infallsvinklar, vilket Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet arbetar med, bland annat genom att erbjuda ungdomar på vidaregående och gymnasiet möjligheten att starta UB/UF-företag.

Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet har under flera år drivit projekt inom Interreg Sverige-Norge programmet. Fokus i detta projekt ligger på gymnasieungdomar i vidaregående skola. De tidigare projekten har lett till att vi har goda relationer, nätverk, rapportering och metoder som gör detta projekt i större utsträckning än tidigare fokuserar på att genomföra aktiviteter och insatser gemensamt över gränsen.

Gränsen utgör idag en barriär för utbyte och marknadsmöjligheter. Eleverna, det vill säga framtidens företagare och anställda, ska se samarbete över landsgränsen som ett naturligt arbetssätt i framtiden och för att de ska kunna göra det behöver tröskeln till handel över gränsen sänkas. Mötet mellan skola och näringsliv från båda länderna ger de etablerade företagen en större chans att tidigt komma i kontakt med sina potentiellt blivande medarbetare samtidigt som det ger eleverna en mer nyanserad bild av regionens utbud och möjligheter inför sitt framtida yrkesliv.

Ung Företagsamhet har sedan starten 1980, liksom Ungt Entreprenörskap sedan starten 1997, arbetat aktivt för att förena skola och näringsliv just eftersom vi vet att de kontakter som odlas däremellan har stor påverkan på ungdomarnas fortsatta bana.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Av genomförda forskarrapporter vet vi att Ung Företagsamhets arbete ger resultat¹. När elever som drivit UF-företag jämförts med de elever som inte drivit UF-företag så ser vi att UF-alumnerna:

- har ca 20 % högre sannolikhet att starta företag innan de fyllt 30 år
- har ca 20 % högre omsättning i sina aktiebolag och ca 6 % högre omsättning i sina Enskilda firmor/Handelsbolag
- har ca 3 % längre livslängd på sina företag
- har drygt 12 % högre medelinkomst
- har drygt 20 % lägre sannolikhet att vara arbetslösa
- har 44 % högre sannolikhet att inneha chefspositioner

Men vi vet också att det finns ett glapp mellan UB/UF-företagare och lokalt näringsliv. Detta manifesteras genom att alltför många UB/UF-företagare inte får den nödvändiga sparringen och erfarenhetsutbyte med yrkeserfarna som de potentiellt skulle. Många elever söker sig inte till "rätt" mentor/rådgivare, ofta på grund av att de inte vet vart de ska vända sig och vad de ska rådfråga om. Ett problem är att skola och lärare ofta saknar tid och kunskap för att motverka detta. Detta får till följd att individens praktiska träning i entreprenörskap inte får maximal effekt. För att våra regioner ska klara av att möta de här och andra utmaningar är det viktigt att vi förbättrar nätverkandet mellan yrkeserfarna i näringslivet och våra unga företagare på vidaregående/gymnasiet. Med ett ökat engagemang och deltagande från näringslivet ökar effekterna av de offentligt satsade medlen.

Geografiskt ligger Hedmark, Akershus, Värmland och Dalarna mycket nära varandra i gräns- och handelsområdet Norge-Sverige men trots det är handeln mellan norska UB-företag och svenska UF-företag i det närmaste obefintlig. I nuläget försvårar kunskapsbristen inom gränshandel samarbeten över gränsen. Denna kunskapsbrist gäller för samtliga målgrupper såsom eleverna, lärare, mentorer/rådgivare och medarbetare inom organisationerna Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet. Det är därför en utmaning för oss att inspirera och få eleverna att redan under utbildningen inse nyttan och värdet som gränsöverskridande samarbeten skulle innebära.

¹ Rapporterna "Effekter av utbildning i entreprenörskap - en långtidsstudie av UF alumnens arbetsmarknadspotential och företagande" och "Övning ger färdighet - En långtidsuppföljning av UF-företagares entreprenöriella karriärer i Sverige 1990-2007" av docent Karl Wennberg vid Stockholm School of Economics.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

3 Mål och aktiviteter

Projektets övergripande mål:

Att upprätthålla den positiva och stigande aktiviteten inom entreprenörskap i utbildningen på vidaregående/gymnasiet. Att fler elever på vidaregående/gymnasiet skall få reella möjligheter att få arbeta med entreprenörskap, samt att öka kvaliteten på alla UB/UF-företag

Måluppnåelse: Vi har haft tät kontakt med lärare och träffar med skolledningar så att de kan få ökad förståelse för vilka positiva effekter UB/UF-företagande ger eleverna och därigenom att skolledningarna öppnar upp för att fler elever ges möjlighet till detta och samtidigt att kvaliteten blir bättre då fler lärare och ämnen blir involverade i skolarbetet. Vi har även genomfört lärarfortbildningar och seminarier som stärker dem i arbetet med UB/UF-företagen.

Genom att vi arbetat konkret med våra utbildningsmaterial UB och UF-företagande ute på skolorna med eleverna och lärarna har det bidragit till att fler elever fått möjlighet att driva UB/UF-företag under sin gymnasietid.

Genom att vi har stärkt samarbetet mellan skolorna och näringslivet har vi gett en ökad hållbarhet och bärkraft åt den fortsatta utvecklingen av UB/UF-företagande och därmed entreprenörskapsutvecklingen på vidaregående och gymnasiet. Det är viktigt att lärare och elever har ett nätverk med kompetens och stöd runt sig så att det inte blir avhängigt att det är en eldsjäl som arbetar med dessa frågor.

För utvecklingen av entreprenörskapsarbetet så har samarbete över gränsen varit en del i detta då flera lärare som varit med länge ser detta som en ny och utvecklande möjlighet för sina elever och även för sin egen del i sin profession.

En aktivitet som gett effekt på att fler elever ges möjlighet att arbeta med entreprenörskap har varit våra inspirationsaktiviteter och skolbesök. Då har vi träffat både elever, lärare, skolledare och näringsliv och inspirerat, berättat och diskuterat dessa frågor. Även samarbete och deltagande på andra Interreg-projekts evenemang har bidragit till att fler elever ges denna möjlighet. Ytterligare aktiviteter som lett till detta övergripande mål är ovan nämnda utveckling av samarbete mellan skolan och näringslivet. Att lära sig samarbeta med andra elever/kollegor över gränsen är också ett led i att öka kvalitén.

Genom våra seminarier där vi delat med oss av erfarenheter mellan regionerna och länderna till lärarna så har vi de goda exempel som finns på bra sätt att arbeta med entreprenörskap och hur man har lyckats få med fler elever, lärare och skolor i detta arbetet.

Även träffar för skolledare har genomförts med syftet om att öka antalet program och elever som ska ges möjlighet att driva UF-företag.

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Effekter: Effekterna har blivit att det är fler elever som nu får möjligheten att driva UB/UF-företag någon gång under sin tid på vidaregående/gymnasiet. Andelen av det totala antalet elever på vidaregående och gymnasiet som driver UF-företag. Kvalitén har höjts på UB/UF-företagen då de har lärare som gått utbildningar.

Långsiktiga effekter: Genom att fler elever får möjligheten att driva UB/UF-företag ökar möjligheterna till att fler företag startas i regionerna. För de som inte startar företag utan blir anställda ökar förståelsen för hur företag fungerar och de kan bli "intraprenöriella" i sina organisationer och regioner vilket kan leda till nya utvecklingsområden.

Aktiviteter kopplat till målen för projektet

Aktiviteter (aktiviteter och aktivitetsmål)

Vi har i projektet genomfört aktiviteter som bidragit till de uppsatta målen har nåtts. Aktiviteterna har utgått från de identifierade problemen och behoven som vi tillsammans har identifierade och som ligger till grund för projektet.

Totalt har vi haft 42 824 aktivitetsdeltagare i projektet. Målet var 21 166 aktivitetsdeltagare. Fördelat på 39 220 elever, 2 874 lärare och 730 mentorer/rådgivare. Detta är siffror utan hänsyn till registrerade elever och mentorer. Med dessa antal inräknat har vi kommit upp i 58 783 aktivitetsdeltagare och målet var då 32 566. Alla siffror finns i bilaga Totalt deltagarantal

	Elever	Lärare	Mentorer - Rådgivare - Näringsliv	Totalt
Akershus	11439	469	149	12057
Hedmark	6361	219	62	6642
Värmland	9591	805	207	10603
Dalarna	11829	1381	312	13522
	39220	2874	730	42824

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Totalt antal aktivitetsdeltagare ink elev/rådgivare-registreringar

	Elever	Lärare	Mentorer - Rådgivare -	
			Näringsliv	Totalt
Akershus	14657	469	1003	16129
Hedmark	8030	219	395	8644
Värmland	13329	805	2368	16502
Dalarna	14273	1381	1854	17508
	50289	2874	5620	58783

Nedan ges en beskrivning av vad de olika aktiviteterna innebär och hur de har genomförts och om de uppsatta aktivitetsmålen och aktivitetsindikatorerna nåtts. För varje aktivitet beskrivs även *vad som har fungerat bra och vad som behöver utvecklas, hur det framtida arbetet ser ut inom och mellan regionerna, hur vi sprider det på nationella plan, uppnådda effekter och framtida effekter och resultat*

1 Mentor/rådgivarutveckling – framtagning av mentor/rådgivarmanual

Mål som nås:

- *Samarbete mellan UB/F-företagen/skolorna/lärarna och mentorerna/rådgivarna,*
- *Framtagna rutiner/arbetssätt för hur mentorer/rådgivare och UB/UF-företag kan arbeta tillsammans,*
- *Framtagna och fungerande mentor/rådgivarmanualer*

Det skiljer sig mellan Sverige och Norge med hur UB/UF-företagen ska ha en mentor/rådgivare från näringslivet registrerad. I Sverige är det obligatoriskt med minst en registrerad rådgivare och i Norge är det frivilligt om man vill registrera en mentor. Många UB använder sig av en mentor men de registrerar den inte.

För att mentorerna/rådgivarna ska kunna ge UB/UF-företagen bästa hjälp och coaching har vi tagit fram ett konkret verktyg, en manual att gå efter vid träffarna. Detta ska vara ett stöd för deras mentor-/rådgivaruppdrag. Manualen ger en bättre översikt och medvetande för alla parter och vill öka kvaliteten på mentorarbetet och mötena. Tillsammans med Advisory camps (som beskrivs nedan) ökar det kvaliteten generellt på UB/UF-företagen och mentorerna. Manualen är även ett verktyg för lärarna bland annat i bedömningen av eleverna.

För att öka förståelsen har vi haft teman på våra träffar om mentorrollen, dels i föreläsningsform men även workshops.

Vi har tagit fram en norsk version som heter «UB- och mentorresursen» och en svensk som heter «UF-företags- och rådgivarresursen». Dessa har presenterats

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

på genomförda Advisorycamps, mässor och andra aktiviteter och träffar både regionalt och nationellt. Referensgruppen har också varit delaktig i utvärdering och vidareutveckling av materialet.

<https://grenselost-entreprenorskap.webnode.com/mentormanualen/> och Bilagor Mentor och Rådgivarmanual.

Vad har fungerat bra och vad behöver utvecklas?

Vi behöver digitalisera den ytterligare. Idag finns den som pdf-fil att ladda ner, men det räcker inte. Eventuellt kan en app vara en bra lösning. Denna utveckling bör ligga på de nationella kanslierna i respektive land så att det blir enhetligt för länderna. Det behöver även göras kontinuerliga utvärderingar av manualerna så att utveckling sker utifrån användarnas behov och syn.

En annan utveckling kan vara att mentorerna ska signera efter varje möte. Detta kan i sin tur ligga till grund för lärarnas bedömning och att de ser att eleverna verkligen har träffat sin mentor.

Hur ser det framtida arbetet ut inom respektive region och mellan regionerna?

Vi behöver informera om manualerna ytterligare, målet är att alla ska använda den som ett verktyg. Det är inte nödvändigt att alla ska använda den på exakt samma sätt, det viktiga är att man kan se den som ett hjälpmedel och verktyg och kunna anpassa den efter aktuellt behov. Det hänger ihop med att läraren ser nyttan av att använda mentorn.

Mellan regionerna kommer det inte att vara organiserade erfarenhetsutbyten, men ett par gånger om året kommer vi att ha utbyten av erfarenheter och diskussioner om utveckling av Advisory camps via mail och Skype.

Hur sprider vi detta på nationellt plan?

Vi har tagit fram en manual på svenska och en på norska. Den svenska versionen är överlämnad till nationella kansliet i Sverige. De har i sin tur anpassat den efter nationella grafiska profilen och manualen finns nu att använda för alla rådgivare, elever och lärare i Sverige. Den ingår också som utbildningsmaterial för samtliga nya lärare i hela Sverige som går vår grundutbildning.

<https://ungforetagsamhet.se/node/9609/starta-uf-foretag/hitta-en-radgivare>

https://ungforetagsamhet.se/sites/default/files/motesguide_for_uf-foretag_och_radgivare_0.pdf

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Den norska versionen är överlämnad till norska nationella kansliet och de ämnar att under hösten 2018 lansera den för samtliga mentorer, elever och lärare i Norge.

Vi kommer att ha seminarier både i Sverige och Norge på de nationella samlingarna mellan de som har ansvaret och är involverade i gymnasiet och vidaregående. Då kommer det att handla om både Advisory camps och Mentormanualen.

Effekter:

Utvecklat och förbättrat nätverkande mellan yrkeserfarna mentorer/rådgivare från näringslivet och UB/UF-företagen. Därigenom ökad kvalitet på UB/UF-företagande och högre effekt av nedlagda insatser

Större möjligheter för UB/UF-eleverna och företagen till rätt anpassad mentor/rådgivare

Kvalitetssäkring av mentorer/rådgivare

Andra effekter som uppkommit genom projektet gång har varit att tack vare rådgivarmanualerna kan lärarna nu följa elevernas utveckling och arbete med sina rådgivare och genom detta kunna göra en mer rättvisande bedömning när de ska sätta betyg.

Vilka effekter och resultat förväntas uppnås på sikt?

Det vill öka kvaliteten på mentorarbetet och mötena. Tillsammans med Advisory camps ökar det kvaliteten generellt på UB/UF-företagen och mentorerna.

2 Advisory camp

Utveckla ett system för att kunna sammanföra UB/UF-eleverna med befintliga nätverk där de kan möta näringslivet, så kallade Advisory camps.

Mål som nås:

- *Utvecklat och fungerande samarbete mellan UB/UF-företagen/skolorna/lärarna och mentorerna/rådgivarna, inom och mellan regionerna och mellan länderna*
- *Utvecklade och framtagna rutiner/arbetssätt för hur mentorer/rådgivare och UB/UF-företag kan arbeta tillsammans*
- *Lokalt förankrade och formaliserade mentor/rådgivningssystem*
- *Utvecklade och fungerande arenor/kontaktytor mellan UB/UF-företag och mentorer/rådgivare*

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi har under projektet utvecklat ett system för att kunna sammanföra UB/UF-eleverna med befintliga nätverk där de kan möta näringslivet, så kallade Advisory camps. Det har genomförts under höstterminen varje år under projektet.

Det har varit lite olika upplägg i regionerna beroende på de lokala förutsättningarna. Men gemensamt för alla Advisory camps har varit att UB/UF-eleverna har fått möta verksamma företagare och personer från det befintliga näringslivet på respektive ort. Det har i de flesta fall skett under frukost-träffar där man har ätit frukost tillsammans för att sedan fått nätverka, ställa frågor och få information.

Totalt har vi i projektet genomfört 54 Advisory camps med 2 362 deltagare, fördelat på 1 721 elever, 601 mentorer/rådgivare från näringslivet och 39 lärare. Antalet lärare är lågt då vi valt att eleverna ska göra denna aktivitet på egen hand, utan lärare.

De uppsatta aktivitetsmålen för Advisory camps var 2 805 deltagare fördelat på 1 930 elever, 805 mentorer/rådgivare och 70 lärare. Orsaker till att vi inte nådde målen fullt ut är bland annat att på vissa orter var det näringslivet som ordnade träffarna och ibland tyckte de att antalet anmälningar var för lågt för att genomföra arrangemanget. I dessa fall var det många elever anmälda men kanske 10 – 15 personer från näringslivet. Hade vi stått som arrangör hade vi genomfört aktuellt arrangemang då vi tycker att 10 personer från näringslivet är helt ok. På vissa orter har det varit svårare att få med sig näringslivet.

Det skiljer sig mellan Sverige och Norge med hur UB/UF-företagen ska ha en mentor/rådgivare från näringslivet registrerad. I Sverige är det obligatoriskt med minst en registrerad rådgivare och i Norge är det frivilligt om man vill registrera en mentor. Många UB använder sig av en mentor men de registrerar den inte. Många elever i Norge ser det inte som så viktigt att skaffa sig en mentor då de inte måste, detta bidrar också till att det inte alltid blir så stor uppslutning vid Advisory camps.

Vi har gjort uppföljningar över hur det egentligen blev med kontakterna efter Advisory camps. Dessa visar att flera UF-företag fick rådgivare på Advisory camps och att de träffats en eller flera gånger under läsåret.

Förutom ovan nämnda aktiviteter har vi kontinuerligt arbetat med att hjälpa eleverna och lärarna att bygga nätverk. Vi har även bjudit in näringslivet och mentorerna/rådgivarna till våra aktiviteter såsom elevinspiration och lärarträffar. På detta sätt har det skapats möjligheter till nya samarbeten och kontaktytor som kommer till gagn för samtliga. Även på de gemensamma konferenseerna har det varit personer från näringslivet med.

Vi har även i anslutning till elevrekrytering/elevinspiration haft nätverksskapande aktiviteter mellan mentorer/rådgivare. Via mässorna som arrangerats i regionerna

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

har fler arenor öppnats upp för UB- och UF/företagen och mentorer/rådgivare för nya och fler kontakter. Detta har skapat en mer fördjupad förståelse för vad det egentligen innebär att driva UB/UF-företag och mentorena/rådgivarna har vid dessa mässor även träffat övriga UB/UF-företag och lärare

Totalt antal deltagare på Advisory camps

	Antal AC	UF-elever	Rådgivare	UF-lärare	Totalt
Akershus	13	510	149		659
Hedmark	9	246	62		308
Värmland	16	438	207	24	669
Dalarna	16	527	183	15	725
Totalt	54	1721	601	39	2361

	Totalt Uppskattade antal				Totalt antal deltagare			
	Summa	Elever	Lärare	Rådgivare	Summa	Elever	Lärare	Rådgivare
Advisory Camp								
År 1 (15/16)	490	325	20	145	814	618	9	187
År 2 (16/17)	925	630	20	275	631	438	0	193
År 3 (17/18)	1390	975	30	385	916	665	30	221
Totalt Advisory Camps	2805	1930	70	805	2361	1721	39	601

Vad har fungerat bra och vad behöver utvecklas?

Genom att ha provat olika versioner och upplägg av Advisory camps, har vi funnit ut att våra regioner behöver ha olika upplägg på detta. Det som fungerar på en ort fungerar inte nödvändigtvis på ett annat ställe. Det som behöver utvecklas och bli ännu tydligare är att förmedla hur viktig mentorrollen är. Speciellt kopplat till lärarna. Det som har fungerat mycket bra är en variant på speed-meeting på de olika träffarna, där blir det väldigt konkret vem eleverna ska prata med och under hur lång tid. Namnet Advisory camps fungerar som ett överordnat namn, men det är en idé att kalla det något enklare lokalt för att elever och näringsliv ska förstå vad det handlar om.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi behöver arbeta med att lärarna vågar släppa eleverna att göra saker själv, såsom att gå på Advisory camps mm.

Vi ser att de elever och UB/UF-företag som verkligen har använt sin mentor/rådgivare, lyckas i större utsträckning än de som inte använt mentor. Det är en av orsakerna till varför detta arbete är så oerhört viktigt.

För att få fler mentorer/rådgivare behöver vi arbeta på flera olika sätt. Ett kan vara att varje mentor/rådgivare tar med sig en vän eller två, genom att göra detta kan vi dubbla antalet deltagare. Det är viktigt att det inte bara blir knutit till Advisory campsen utan även till UB/UF-året i stort. Det är många gånger fler som vill vara mentor/rådgivare men som inte har möjlighet att komma på Advisory campsen, dessa behöver vi arbeta vidare på hur vi kan förvalta på bästa sätt.

Ett annat sätt är som Hedmark gör att använda sig av befintliga jurygrupper för tävlingar, i ännu större utsträckning för mentor/rådgivararbetet. Hedmark skickar ut ett schema som kartlägger jurygruppernas medlemmar om hur ofta de har möjlighet att träffa eleverna/UB.

Hur ser det framtida arbetet ut inom respektive region och mellan regionerna?

Vi kommer att fortsätta anordna Advisory camps i samtliga regioner inom den ordinarie verksamheten.

Inom regionerna handlar det om att fortsätta att genomföra dessa träffar utan att UF/UE måste betala för frukosten. Detta kan lösas med att genomföra träffarna utan frukost, med att involvera skolan att ha mötet på skolan, eleverna kan betala frukosten själva eller få företag och näringsliv att betala för frukosten. En stor poäng är att eleverna får komma utanför skolan. Det kan också vara ett UB/UF-företag har det som affärsidé att arrangera Advisory camps.

Vi behöver få goda rutiner och en översikt över potentiella mentorer/rådgivare. En sak är att vi varje gång vi träffar någon från näringslivet frågar vi om de kan tänka sig vara med som mentor/rådgivare.

Mellan regionerna kommer det inte att vara organiserade erfarenhetsutbyten, men ett par gånger om året kommer vi att ha utbyten av erfarenheter och diskussioner om utveckling av Advisory camps via mail och Skype.

Hur sprider vi detta på nationellt plan?

Vi kommer att ha seminarier både i Sverige och Norge på de nationella samlingarna mellan de som har ansvaret och är involverade i gymnasiet och vidaregående. Då kommer det att handla om både Advisory camps och Mentormanualen.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi kommer att ta och lägga förslag till Norska nationella kansliet om att det även i Norge bör vara obligatoriskt att ha en mentor.

Effekter:

Utvecklat och förbättrat nätverkande mellan yrkeserfarna mentorer/rådgivare från näringslivet och UB/UF-företagen. Därigenom ökad kvalitet på UB/UF-företagande och högre effekt av nedlagda insatser

Större möjligheter för UB/UF-eleverna och företagen till rätt anpassad mentor/rådgivare

Kvalitetssäkring av mentorer/rådgivare

Eleverna har fått ett större kontaktnätverk, och flera elever har knutit till sig en mentor. Även den som inte skaffade en mentor har ändå fått mycket ut av Advisory camps med att prata med näringslivet under dessa träffar.

Både elever och mentorer/rådgivare har fått nya och fördjupade kunskaper om vad mentorskap innebär och vilka möjligheter detta kan ge under UF-året men även för framtiden.

Vilka effekter och resultat förväntas uppnås på sikt?

Mentormanualen tillsammans med Advisory camps gör mentor och UB/UF-företaget bindande och ska få eleverna till att använda mentorn aktivt genom året. En annan effekt är att eleverna har fått ett personligt nätverk som de kan få användning av när de ska ut i arbetslivet.

Vi har nu ett verktyg för att få till ett effektivt möte och dom gör mötena obligatoriska. Det är ett verktyg som passar för elever, lärare och näringsliv och som även kan fungera som ett bedömningsverktyg för lärarna när de ska sätta betyg på eleverna.

Det vill öka kvalitén på mentorsarbetet och mötena. Tillsammans med Advisory camp ökar det kvalitén generellt på UB/UF-företagen och mentorerna

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

3 Handelsutbyte

Gränsöverskridande handelsutveckling – framtagning av export/importmanual för UB/UF-företag. Gränsöverskridande lärarträffar. Samarbetande UB/UF-företagsträff tillsammans med lärare och mentor/rådgivare. Handelsutbyte/mässdeltagande för de UB/UF-företag som ingår i samarbetet

Mål som nås:

- Etablerat samarbete mellan skolor, lärare, elever och näringsliv över landsgränsen
 - Stimulerat till ökat intresse för gränshandel mellan UB och UF-företag
- Det gränsöverskridande samarbetet har skett i olika former. Vi har haft gemensamma gränsöverskridande träffar för både personal elever, lärare och mentorer/rådgivare. Under dessa träffar har deltagarna fått lära känna varandra och nätverka. Det har varit föreläsningar om gränshandel med allt vad det innebär, möjligheter och hinder. Det har varit workshops med idégenerering och gruppskapande.

Vi har genomfört totalt 7 gränsöverskridande träffar för elever, lärare och mentorer/rådgivare. Totalt har det varit 468 aktivitetsdeltagare på dessa träffar. Det uppskattade antalet var 456 aktivitetsdeltagare. Förutom våra egna arrangemang har vi deltagit på andra projekts gränsöverskridande träffar.

Det gränsöverskridande samarbetena har skett genom träffar med föreläsningar, seminarier och workshops, besök på varandras mässor och att UB-företag ställt ut. Samarbetande UB/UF-företag. Det har dessutom varit samarbete i form av filmframtagning. Egna initiativ från lärare som gjort besök med sina elever hos varandra på tvärs över gränsen.

Antal deltagare gränsöverskridande elev- och lärarkonferenser/träffar

	UF-elever	UF-lärare	Rådgivare	Totalt
Akershus	57	33	2	92
Hedmark	75	27	3	105
Värmland	38	94	3	135
Dalarna	36	96	4	136
Totalt	206	250	12	468

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

	Totalt Uppskattade antal				Totalt antal deltagare			
	Summa	Elever	Lärare	Rådgivare	Summa	Elever	Lärare	Rådgivare
Handelsutbyte (gemensamma)								
År 1, lärare + när.liv	74	0	36	38	35	0	30	5
År 2, elever + lärare + rådgiv	76	50	12	14	0	0	0	0
År 2, mässutbyte	56	40	10	6	19	17	2	0
År 2, innovation camp	118	114	4	0	106	79	26	1
År 3, elever + lärare + rådgiv	76	50	12	14	154	104	44	6
År 3, mässutbyte	56	40	10	6	6	6	0	0
År 1-3 träffar m andra proj					119		119	
Slutkonferens					29		29	
Totalt handelsutbyte	456	294	84	78	468	206	250	12

Vi har under projekts gång stött på flera hinder som har gjort att vi har fått tänka om och gå andra vägar än vad vi hade planerat. Här nedan kommer en beskrivning på dessa hinder, förhoppningar, förutsättningar och vinster.

Hinder och problem

Ett av de hinder som finns idag finns är att förutsättningarna för svenska och norska UF/UB-företag skiljer sig åt på många sätt. Bolagsformen är till exempel olika då UB har organisationsnummer medan svenska UF betecknas som hobbyföretag med personnummer. Eftersom vi arbetar med elever från både årskurs ett och två så är ett problem att de eleverna är omyndiga.

Skattereglerna skiljer sig också avsevärt åt. Utöver detta finns det fyra olika regelverk att förhålla sig till gällande handel mellan Norge och Sverige som ytterligare komplicerar det hela. Att synliggöra hindren skapar förutsättningar för både norska och svenska elever att arbeta över gränsen på ett lagligt sätt. Ett hinder innebär inte att det inte går utan vi måste tänka annorlunda och skapar nya möjligheter istället.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

De handelshinder som finns mellan Sverige och Norge var betydligt större än vad vi först såg. Det ligger många handelsavtal mellan Sverige och Norge som man måste ta hänsyn till samt att vi även hade EU:s regelverk att förhålla oss till.

Vi hade underskattat problematiken skolorna emellan då regelverket inom UF var så olika likaså UF-företagens roll i respektive land gentemot både norska Skatteetaten och svenska Skatteverket. Norska och svenska skolsystemet såg också annorlunda ut vilket gjorde att förutsättningarna att arbeta med samma elever inom projektet under två år inte var möjligt i alla regioner. Likaså var det inte samma lärare från skolorna under projektiden vilket gjorde att tidsplanen för att förbereda respektive lärare och klass föll då vi löpande fick utbilda nya lärare.

Anslutning och intresse för projektet såg också olika ut i de fyra länen. En del hade många som anslöt sig medan andra distrikt brottades med svårigheter från skolorna att släppa lärare och elever trots att Gränslöst entreprenörskap finansierade aktiviteterna.

Curriculum/styrdokumenterna i respektive land skiljde sig också åt så detta blev ett hinder när lärarna skulle arbeta mot respektive kunskapskrav.

Förhoppningar

Trots att det finns en mängd hinder mellan våra länder så bedriver ett stort antal företag handel över gränsen, vår förhoppning och vårt mål har varit och är att lära eleverna HUR man GÖR just gällande rådande lagstiftning i respektive land. Vår ambition har varit och är att lära eleverna hur det går till även om vi har begränsade möjligheter inom UF/UB.

Förutsättningar

Ett sätt att samarbeta över gränsen är att skapa ”**tvillingföretag**” under Ewb:s paraply (Education without borders) där vi kan mötas för att skapa rätt förutsättningar. Detta innebär att de UF/UB-företag som har rätt förutsättningar, enligt undervisande lärare, får möjlighet att arbeta med ett annat land.

Exempel: Fågelholk UF och Fågelholk UB arbetar fram en gemensam profil (kanske på Innovation camp eller via Skype). I Sverige säljs de svenska fågelholkarna och intäkterna stannar i det svenska företaget, i Norge säljs de norska fågelholkarna och intäkterna stannar i Norge. Respektive företag skattar i sitt land och följer sitt lands regelverk.

Även om handel över gränsen får stå tillbaka så skapar vi entreprenöriella förutsättningar för lärande både i praktiken, teorin samt att det finns ett digitalt övergripande mål.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Näthandel

Att idka näthandel är fullt möjligt då det är mottagaren som är skyldig att deklarerera sina varor i respektive land. I praktiken innebär det att eleverna skulle kunna ställa ut på varandras mässor men hänvisa all försäljning till sin hemsida.

Ramar

Det har visat sig vara viktigt att vi skapar tydliga ramar för elevernas arbete över gränsen. Vi behöver begränsa valet av affärsidéer då det annars blir för svårt. Dessutom skapas kostnader som eleverna inte har råd att bära. Att sälja tjänster är skattemässigt komplicerat i UF/UB-företag, vilket har resulterat i att vi valt att inte arbeta med detta trots att det egentligen finns ett stort behov av tjänsteutbyte mellan Norge och Sverige. I framtiden blir kanske tjänsteförsäljning ett nytt fokusområde i ett annat projekt.

Vinster

De "vinster" vi får i detta projekt är inte främst pengar, utan **kunskap** om hur handel mellan våra länder går till på ett lagligt sätt. Eleverna får även en möjlighet att **utöka sina nätverk** och **samarbeta med andra**.

Vi har även etablerat en plattform där norska och svenska lärare arbetar med **kollegialt lärande** och tillsammans utvecklar sina kompetenser över gränsen.

Att arbeta tillsammans med en annan nationalitet skapar förståelse och utvidgar elevernas nätverk redan under studietiden. Samarbeta mellan människor med olika bakgrund tränar elevernas kompetenser i flera avseenden. Eleverna genom detta projekt tränat på en mängd olika kompetenser såsom initiativförmåga, ansvar, samarbete och kommunikativa förmågor.

Vad har fungerat bra och vad behöver utvecklas?

Det visade sig redan i ett tidigt skede att vi var tvungna att tänka om när det gäller hur eleverna och företagen skulle kunna samarbeta. Vi fick göra förändringar i tid när elevträffarna skulle vara förlagda.

De gränsöverskridande träffarna har varit bra men vi ser en stor utvecklingspotential i detta. Vi har under projektets gång upptäckt stora skillnader mellan upplägg och annat för hur eleverna driver UB/UF-företag. Det gäller vilka årskurser de driver i och i och med detta vilken ålder de har. Det är stor skillnad om eleverna är helt nya på vidaregående/gymnasiet än om de har börjat på sitt sista år. Det ger en snedvridning inom många områden bland annat samarbete och initiativtagande.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi har också sett att de elever som varit bra förberedda inför de gemensamma träffarna har varit mer benägna att inleda samarbeten än de elever som inte har haft samma förberedelser, d.v.s. de elever som precis har påbörjat sina studier på vidaregående/gymnasiet. Uppföljningen av elevernas samarbeten behöver också stärkas upp. Då eleverna inte använder sin mail eller sms i den utsträckning som vi vuxna gör behöver vi använda andra kommunikationskanaler. Erfarenheterna som vi gjort är att vi måste besöka dem i sina skolor för att verkligen få en chans att kommunicera.

Det vi ser nu i efterhand är att vi skulle ha budgeterat mer för utbildning av personalen inom gränshandelsområdet. Detta så att vi hade varit ännu mer förberedda och haft mer kunskap.

Nedan presenteras erfarenheterna för respektive aktivitet

- a) Gränsöverskridande handelsutveckling – framtagning av export/importmanual för UB/UF-företag

För att underlätta för UB/UF-företagen ämnade vi ta fram en enkel manual över hur man gör för att ha handel mellan Sverige och Norge med utgångspunkt i UB/UF-företagandet. Det visade sig vara en mycket svårare och mer komplicerad uppgift än vad vi trott. Se beskrivning av hinder och problem ovan

Vi insåg att det inte skulle gå att ta fram en manual utan att vi fått fokusera på att själva sätta oss in vad som gäller. Det vi kom fram till var att visa på för lärarna först och främst, vad som gäller generellt och vilka instanser man måste vända sig till vid handel över gränsen. Det är de som är stommen och finns kvar från år till år och i sin tur kan informera eleverna.

Vi hade även informationspass om allt detta för eleverna under de gemensamma träffarna, se nedan.

- b) Samarbetande UB/UF-företagsträff tillsammans med lärare och mentorer/rådgivare

Vi har under projektet haft två gränsöverskridande träffar med samtliga målgrupper: elever, lärare och mentorer/rådgivare. Under första träffen var det fokus på att informera om och delge deltagarna om vad som gäller för handel mellan våra länder. Vilka hinder men också möjligheter det finns. Det var även samarbetsövningar, nätverkande och idégenerering under denna träff.

Under träff två var det fokus på konkreta samarbeten över gränsen och idégenerering. Det skedde i form av en så kallad Innovation camp. Syftet var att eleverna under denna träff under kreativa former skulle kunna arbeta fram förslag

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

på idéer som de sedan under resterande delen av läsåret kunde arbeta gemensamt över gränsen med.

Det som framkommit under detta projekt är att eleverna och UB/UF-företagen är i så många olika faser. Det blev svårt att samarbeta tvärs över gränsen då de var på olika ställen i UF-cykeln. De var också i olika årskurser och vissa deltog på första men inte på andra träffen medan vissa deltog på träff två men inte på ettan.

Trots detta så inleddes några samarbeten över gränsen.

Erfarenheterna visar nu i efterhand att vi borde få till en mindre träff förutom de stora träffarna. Detta kan vara till hjälp för att vidareutveckla samarbete och relationer.

Vi ser att det är viktigt att vi vidareutvecklar relationerna mellan lärare tvärs över gränsen. Det är viktigt att göra världen mindre för eleverna och det enklaste sättet att göra det på är att gå via lärarna. Innovation Norge har som krav att idéer skall ha internationella marknader, därför är det viktigt att detta är en del av entreprenörskapsutbildningen.

c) Handelsutbyte/mässdeltagande för de UB/UF-företag som ingår i samarbetet

På grund av de hinder och problem som vi stötte på under vägen så blev konsekvenserna att det blev färre utbyte med mässor då samarbetet inte blev som det skulle.

Det har trots detta skett några elevutbyten på mässorna. Hedmarks elever har vid två tillfällen deltagit på mässor i Dalarna.

Vi har också haft flera utbyten och samverkan mellan regionkontoren på våra mässor. Vi har sett och deltagit på varandras mässverksamheter och tagit lärdom av detta till vår kommande ordinarie verksamhet. Vi har dessutom haft seminarier för lärare under mässorna då Cayenne har haft föreläsningar både i Akershus och i Hedmark.

Förutom detta har egna initiativ tagits av lärare som tagit med sina elever och besökt varandra över gränsen.

En idé och tanke som vi har är att ha en tävling där priset är att ett UB/UF-företag i varje region får en resa till en UB/UF-mässa på andra sidan gränsen tillsammans med sin lärare. Exakt hur detta kan finansieras är ännu inte klart.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

d) Gränsöverskridande UB/UF-företag

Utifrån ovan nämnda innovation camp bildas något/några gränsöverskridande UB/UF-företag, som ska ha sin verksamhet under projektets sista läsår.

Detta ledde till att det inleddes gränsöverskridande 12 samarbeten mellan UB och UF-företag där det ingick 68 elever. I dessa samarbeten togs bland annat fram logotyper och annat marknadsföringsmaterial till de olika företagen.

I dessa fall visade det sig att det var svårt med kommunikationen. Det är en utmaning att kommunicera med eleverna. E-post och telefon är inte kanaler som används regelbundet av eleverna och det blir då svårt att utveckla relationer. Vi ser att det behövs helt andra kommunikationssätt och vi tror att vi behöver involvera lärarna i ännu större utsträckning än vad vi har gjort, även i kommunikationen med eleverna. Det är trots allt de som träffar eleverna regelbundet.

Eleverna fick utmaningar med att anpassa sig till andra lands företag och de lärde att det var fler hänsyn att ta än vad de först trodde. De fått en inblick i vad det innebär att bedriva handel över gränsen, både vilka möjligheter som finns men även vilka hinder som de behöver ta sig an.

Vi har under projektet sett nya och andra möjligheter man kan ha för att arbeta med gränsöverskridande samarbeten:

- Marknadsplatser för "tjänsteutbyten"
- Kompletterande verksamheter
- Mässa med enbart digitala UB/UF-företag

Här kommer förslag och tankar att skicka vidare till de nationella kanslierna som de i sin tur kan arbeta vidare med mot nationella myndigheter.

- Alla företag under 5 miljoner i omsättning borde ha gränsfri handel, för att göra arbetet med att träffa en större marknad.
- Frihandel mellan norska UB-bedrifter och svenska UF-företag.
- Utbildning och handelssatsning på tvärs över gränsen. Tullreglerna förblir oberörda, men vi måste jobba starkare med att få till samarbetet. Samarbete mellan lärare leder till samarbete mellan studenter. Vi måste berätta om möjligheterna till att samarbeta och handla med företag från grannlandet. Vi

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

upplever att traditionell handel som involverar pengar är svårt – det är för många regler och restriktioner. Därför bör man se på alternativa sätt och byta resurser på. Och hålla sig uppdaterad på ständigt skiftande tullregler.

Hur sprider vi detta på nationellt plan?

Vi kommer att delge medarbetare på nationella träffar våra erfarenheter.

Effekter:

Alla som har deltagit i projektet, personal, lärare, elever och mentorer/rådgivare, har fått en grundförståelse för hur det fungerar med handel mellan våra länder. Detta har bidragit till att dessa deltagare numera inte åker kors och tvärs över gränsen med varor hur som helst. Utan man vet var man ska vända sig om man ämnar att göra det.

Ökat samarbete mellan olika skolor i Sverige och Norge som gör elever och lärare bättre bekanta med länderna och skapar en grund för varaktigt samarbete

Kompetenshöjning av UB/UF-lärare inom gränshandel mellan Sverige och Norge, EWB-plattformen och inom utveckling av mentor/rådgivarrollen

Ökat kunskapen och förståelsen för varandras affärskulturer

Ökad förståelse för hur de olika systemen för handel fungerar i de båda länderna

Vilka effekter och resultat förväntas uppnås på sikt?

Utbildning av de unga entreprenörerna i gränshandelsfrågor är en investering för framtiden som på sikt kan öka det skandinaviska handelsutbytet.

4 Lärarutveckling

Lärarträffar både regionala och gränsöverskridande för samtliga regioner i projektet

Mål som nås:

- Utvecklat och fungerande samarbete mellan UB/UF-företagen/skolorna/lärarna och mentorerna/rådgivarna, inom och mellan regionerna och mellan länderna.
- Etablerat samarbete mellan skolor, lärare, elever och näringsliv över landsgränsen
- Stimulerat till ökat intresse för gränshandel mellan UB och UF-företag

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Under projektets tre år har vi haft flera olika lärarträffar och fortbildningar. Det har handlat om lokala, regionala, nationella och gränsöverskridande träffar. Det har varit med inspiration, fortbildning, workshop och erfarenhetsutbyten.

Totalt har det varit 2 585 aktivitetsdeltagande lärare på dessa träffar. Det uppskattade antalet var 660.

	Skol- och klassrum	Kickoff/ inspiration aula på skolorna	Träffar på mässor	Lärarkickoff /fortbildning	Skolbesök	Lärarråd - referens	Skol - ledare	Totalt utan AC o Handelsutb
Akershus	30		179	153	40		34	436
Hedmark	30	20	68	50	14	10		192
Värmland		100	84	107	345	18	33	687
Dalarna	158	133	44	243	556	33	103	1270
	218	253	375	553	955	61	61	2585

Lärarytveckling	
År 1 (15/16)	200
År 2 (16/17)	220
År 3 (17/18)	240
Totalt lärarytveckling	660

Fokusområden på lärarträffarna har varit mentor-/rådgivarrollen, ledarskap, gränshandel, lagar och regler, gränsöverskridande samarbete, digitala verktyg mm.

Under varje höst har vi haft regionala fortbildningar/konferenser/kickoffer för UF/UB-lärare med aktuellt innehåll för projektet. Till exempel seminarier om gränshandel, EWB-plattformen och inom utveckling av mentor/rådgivarrollen. Dessa träffar har sedan legat till grund för kommande gemensamma gränsöverskridande aktiviteter. Vid dessa tillfällen har mentorer/rådgivare från näringslivet även varit inbjudna

Vi har arrangerat tre gränsöverskridande lärarträffar plus slutkonferensen. Vid dessa träffar har ett av huvudsyftena varit att skapa kontaktytor och nätverk mellan de olika regionerna och länderna. På lärarträffarna har även näringslivet medverkat.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vad har fungerat bra och vad behöver utvecklas?

Det är lärarna som är den viktigaste resursen vi har. Det är de som är stommen och finns kvar från år till år. (Medan eleverna är nya varje år och försvinner efter avslutat UB/UF-år). Vi har satsat på lärarna i projektet, men inser ännu mer tydligt nu att vi behöver lägga ännu mer resurser och utbildning på dem.

Erfarenhetsutbytena som skett har varit bra och är viktigt för utveckling. Men det behövs ännu mer av detta.

Vi kommer att efter projektet bjuda in till varandras läraraktiviteter som vi arrangerar i respektive region. Genom att få detta som rutin så blir det förhoppningsvis ett naturligt inslag på träffarna att det finns lärare från andra sidan gränsen. Detta kan i sin tur leda till naturliga samarbeten.

Hur ser det framtida arbetet ut inom respektive region och mellan regionerna?

Alla regionerna kommer att fortsätta att arbeta med lärarna och utvecklingen av dem. Det kommer att ske i form av lokala och regionala lärarträffar och utbildningar. Det gränsöverskridande arbetet kommer att ske genom att vi kommer att bjuda in till varandras regionala aktiviteter.

Vi i regionerna ska lägga ut info och uppdateringar och uppmuntra lärarna till att fortsätta kontakten via Face Bookgruppen. Vi kommer även att fortsätta utbilda och påverka inom EwB-arbetet.

Finansieringen för läraraktiviteterna kommer att se olika ut. Exempelvis kommer Dalarna att ta betalt av lärarna på lärarkickoffen.

Hur sprider vi detta på nationellt plan?

Vi kommer att delge medarbetare på nationella träffar våra erfarenheter.

Effekter:

Erfarenhetsutbyte mellan lärarna inom och mellan regionerna och länderna. Kompetenserna inom fokusområdena har ökat och medvetenheten om vikten av att eleverna använder sina rådgivare har höjts.

Ökat samarbete mellan olika skolor och lärare i Sverige och Norge som gör lärare bättre bekanta med länderna och skapar en grund för varaktigt samarbete

Ökat kunskapen och förståelsen för varandras affärskulturer

En ökad kompetenshöjning av UB/UF-lärarna i regionerna inom gränshandel och inom mentorbegreppet

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Skapat nya kontakter och nätverksbyggande mellan regionerna och över landsgränsen för lärare

Vilka effekter och resultat förväntas uppnås på sikt?

De långsiktiga effekterna är att lärarna våga se möjligheter tvärs över gränsen, dels för sitt eget arbete men även för sina elever och deras arbete med UB/UF-företagande. Detta genererar i sin tur effekter på att eleverna så sikt startar företag senare i livet.

5 Elevrekrytering

Elevinspiration/kick off/kick off turné

Projekt mål som nås:

- *Etablerat samarbete mellan skolor, lärare, elever och näringsliv över landsgränsen*
- *Stimulerat till ökat intresse för gränshandel mellan UB och UF-företag*

Vi har genomfört elevinspiration på olika sätt i de olika regionerna. Exempelvis har det varit i form av inspiration i klassrum, i aula för hela eller delar av en skola eller i större sammanhang där flera skolor och kommuner har deltagit. Innehållet i inspirationen har utgått från uppsatta mål för projektet. Denna inspiration har genomförts under höstterminerna varje år under projektet. Inspiration och träffar med eleverna har även skett kontinuerligt under varje läsår. Detta för att stötta eleverna i deras företagande så att de fullföljer och får med sig hela processen. Vi har även träffat elever som gått i de lägre årskurserna under läsårets gång för att i ett tidigt skede påbörja inspirationen för att driva UB/UF-företag och öka deras motivation till att verkligen registrera och starta då det är dags.

Vi har under projektet haft totalt 37 293 aktivitetsdeltagare/elevdeltagare. Uppskattat antal var 17 245.

Totalt uppskattat antal

Elevrekrytering	Totalt uppskattat antal elever
År 1 (15/16)	5180
År 2 (16/17)	5680
År 3 (17/18)	6385
Totalt elevrekrytering	17245

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Elevrekrytering **Antal
elever**

	Skol- och klassrum	Kickoff/ inspiration aula på skolorna	Inspiration på mässor	Övriga träffar/utbildningar	Totalt Utan AC o Handelsutbyte
Akershus	4553	2869	601	2849	10872
Hedmark	2224	1247	912	1657	6040
Värmland	5899	2900	316		9115
Dalarna	4884	4655	1574	153	11266
	17560	11671	3403	4659	37293

Vad har fungerat bra och vad behöver utvecklas?

De lokala och regionala insatserna har fungerat väldigt bra och vi har fått möjlighet att träffa ett stort antal elever.

Det som vi behöver se över inför framtiden är en ännu större och tätare närvaro ute på skolorna. Detta både bland elever och lärare och rektorer. Det är fortfarande ett stort antal elever som inte ges möjlighet att få driva UB/UF-företag och genom detta få chansen till att träna sina entreprenöriella förmågor.

Hur ser det framtida arbetet ut inom respektive region och mellan regionerna?

Vi kommer fortsätta att genomföra elevinspiration på olika sätt i de olika regionerna.

Hedmark kommer att köra tre stora kickoffer och därefter följa upp med draknäste som i Elverum.

Värmland kommer att ha en stor kickoff och sedan träffar de varje klass som ska driva UF-företag.

Akershus kommer att köra en stor kickoff med alla eleverna i Colosseum för att därefter träffa varje klass.

Dalarna ska fortsätta att ha kickoffer i varje kommun med draknäste/speedmeeting och/eller Advisory camps i anslutning till dessa.

Hur sprider vi detta på nationellt plan?

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi kommer att delge medarbetare på nationella träffar våra erfarenheter.

Effekter:

Då vi har fått möjligheten att träffa ett så stort antal elever under dessa tre år har effekten blivit att antalet elever som driver UB/UF-företag har ökat. Spridningen av vad UB/UF-företag är och innebär bland övriga elever som inte driver har också ökat.

Stärkt elevernas personliga utveckling samt färdigheter och attityder till företagande och näringslivet

Vilka effekter och resultat förväntas uppnås på sikt?

Genom att fler elever får träna sina entreprenöriella förmågor genom UB/UF-företag ger det effekter såsom att fler startar företag, har högre omsättning i sina företag, längre livslängd på företagen, högre medelinkomst, minskad arbetslöshet och detta kan på sikt även ge en ökad handel mellan Norge och Sverige.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

6 Slutkonferens

(Slutkonferens för personal, UF-lärare, rådgivare, skolor, samverkanspartner och näringsliv)

Slutkonferensen blev genomförd tillsammans med NM for Ungdomsbedrifter på Norges Varemesse i Lilleström. Det var ett samarrangemang med det nationella lärarseminariet som UE Norge anordnade. Totalt var det 39 deltagare från vårt projekt. På nationella lärarseminariet var det 170 deltagare.

Konferensen var över två dagar. Under dag ett presenterade vi resultaten av projektet med fokus på måluppnåelse och erfarenheter. Detta seminarium var för våra deltagare. Under seminariet *Hvordan involvere mentor?* som handlade om våra mentormanualer och Advisory camps deltog alla deltagare från vårt projekt och från det nationella lärarseminariet. Här gick vi igenom hur mentormanualen bör användas och varför den är ett nyttigt verktyg i arbetet med UB/UF-företag.

Dag två deltog vi på nationella lärarseminariets seminarier. Ett av seminarierna var *Bærekraftig ungdomsbedrift* v/Tobias Thorleifsson, Footprint og Harald Holm, Storebrand. Det var även tillfällen för att besöka NM-utställningen med alla deltagande UB-bedrifter och även tillfälle att ta del av deras företagspresentationer. Det var även seminarier med erfarenhetsutbyten mellan lärarna där de fick möjlighet att dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter och bygga nätverk.

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

4. Projektorganisation

För projektorganisationens sammansättning har vi utgått från organisationernas personalsammansättning. Utifrån denna arbetade vi fram en projektgrupp med så spridda kompetenser och så jämn könsfördelning som möjligt. Sammansättningen skulle även vara hållbar över tid så att stabilitet och effektivitet har kunnat uppnås. All kommunikation inom projektorganisationen har genomförts så att alla kunnat ta del av och påverkat arbetet.

Projektorganisation

Projektägare Sverige - Ung Företagsamhet Dalarna

Projektledare för Värmland – Anna Forsberg

Projektägare Norge – Ungt Entreprenörskap Hedmark

Projektledare för Norge och Hedmark – André Lillehovde

Projektledare för Akershus – Sanne Skjørland

Huvudprojektledare – Annelie Månsson, Ung Företagsamhet Dalarna

Huvudprojektledare har varit Annelie Månsson Ung Företagsamhet Dalarna. Huvudprojektledaren har ansvarat för att säkerställa att projektet följt uppsatta mål, att samverkan och samarbete mellan de fyra regionerna i projektet genomförts och att samtliga varit delaktiga i diskussioner, beslutsfattande och genomförande. Huvudprojektledaren har även varit ansvarig för rapporteringen och rekvisering till Interreg, Region Dalarna och Region Värmland.

Ekonomiansvarig: Ung Företagsamhet Dalarna har haft huvudansvar för ekonomiredovisningen och uppföljningen av denna på svensk sida och för projektet totalt. Ekonomihanteringen har skötts av Malin Fahlström på Coompanion Dalarna. För detta har en upphandling gjorts.

På norsk sida har Ungt Entreprenörskap Hedmark haft rapporteringsansvar för ekonomin och då projektledaren André Lillehovde som rapporterat till Interreg på norsk sida. Varje region har i sin tur rapporterat till sin Fylkeskommun, Akershus respektive Hedmark.

Projektledarna i Ung Företagsamhet Värmland, Ungt Entreprenörskap Akershus och Ungt Entreprenörskap Hedmark och Dalarna har ansvarat för att respektive region har genomfört projektet mot uppsatta mål och fattade beslut.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Säkerställande av att medsökandes kostnader följer regelverket har skett genom att Ung Företagsamhet Värmland skickat en bokföringssammanställning och alla underlag till ekonomiansvarig (Coompanion Dalarna)

Samma upplägg har varit gällande för hanteringen av ekonomin på norsk sida. Då har Hedmark sammanställt allt ekonomiskt underlag och därefter skickat in till Norska Interreg.

Projektledare har rapporterat regelbundet gällande ekonomi och status för aktiviteter och måluppfyllelse till projektgrupp och styrgrupp.

Styrgrupp

Det har under projektet funnits en styrgrupp: De som har ingått i denna är regioncheferna från de fyra regionerna och huvudprojektledaren. Regioncheferna har haft rätt att fatta beslut inom respektive organisation och huvudprojektledaren har varit underställd styrgruppen och är endast föredragande. Styrgruppens roll har varit att följa projektet, göra uppföljningar så att projektet samordnas och det ligger inom fastställda mål och budget. Fatta beslut i frågor av större vikt, t ex budget och tidsplaner. Godkännande av slutrapport.

Som bollplank och rådgivning har vi använt oss av representanter från de nationella organisationerna i både Norge och Sverige

Referensgrupp

Som referensgrupp för projektet har vi använt oss av UF-lärarråd med UF-lärare representerade från de flesta kommuner och de flesta UF-skolorna. Det har varit stommen i gruppen men det har även bjudits in andra målgrupper till dessa träffar beroende på fokusområde. UF-lärarna har varit och en mycket viktig grupp i arbetet med att utveckla våra målområden i detta projekt. UF-lärarna är den målgrupp som finns kvar år efter år medan eleverna är nya för varje år. Lärarna besitter i de flesta fall mångårig erfarenhet som är viktig att ta vara på. Dessa lärare spelar en stor roll i att förankra idéer och arbete ute på skolorna.

Under träffarna har aktuella frågor inom projektet tagits upp för diskussion. Det har varit utvecklings och planeringsfrågor, utvärderingsfrågor och tankar, tips och idéer. Allt har utgått från projektmålen och aktiviteterna inom projektet. De har varit med i idéarbetet och utvärderingsarbetet runt bland annat rådgivarmanualer och Advisory camps,

Internt - Samverkansstrategi:

Vi har haft regelbundna gemensamma möten där projektledarna och samtliga som arbetar inom projektet från respektive region deltar tillsammans med

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

huvudprojektledare. Dessa träffar har skett till största del via Skype men även via fysiska möten. Vi har använt oss av Drop Box för all dokumenthantering. Detta har gjort att samtliga i projektet har kunnat ta del av allt material och alla dokument som rör projektet.

Under dessa möten har vi diskuterat, utbytt erfarenheter och kompetensöverföring, planerat aktiviteter, utvärderat och analyserat. Vi har tagit vara på varandras styrkor och erfarenheter och använt oss av dem i genomförandet av projektet.

Deltagande organisationer – medfinansierare

Alla skolor i våra regioner har haft möjlighet att ta del av projektet. De skolor som har tillfrågats och valts ut som medfinansierare har dokumenterat erfarenhet av att arbeta brett och aktivt med UF-företagandet. I de flesta fall av dessa skolor har de även uttryckt att de vill utveckla UF-konceptet och även arbeta med internationalisering.

Det har fungerat väldigt bra med att få in all tidrapportering för denna medfinansiering.

Erfarenheter

Med tanke på att det har varit två olika länder och att det varit så stort så har det fungerat bra. Det har varit ett projekt med väldigt många och stora aktiviteter och inte bara administration.

När det gäller tekniken så har det varit en hel del problem såsom tekniskt strul med digitala plattformar i starten av projektet men sen fungerade det bra. Med facit på hand skulle vi budgeterat för en digital lösning för projektet, ett projektverktyg som till exempel Podio.

Våra fysiska möten har varit jättebra med mycket konstruktiva diskussioner, men vi skulle ha budgeterat för fler fysiska möten. Det har varit lagom med antal digitala möten. De har varit lagom långa med 1 timmes tydliga agendor. Projektledningen har fungerat bra och varit bra.

Ännu en post som vi skulle budgeterat mer för var utbildning för oss medarbetare i organisationerna. Framför allt inom gränshandel.

En utmaning har varit att förhålla sig till vad som gäller gentemot Interreg då mycket t har ändrats under projektets gång. Vi har dock alltid blivit bemötta och hjälpta av dem på ett mycket bra sätt. Vi har full förståelse för att det ändras även för dem.

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

5. Indikatorer

Våra indikatorer är antal registrerade UB/UF-företag och UB/UF-elever. Vi redovisar totalt antal registreringar nedan.

Totalt för hela projektet är det 3 342 registrerade UB/UF-företag och 11 069 registrerade UB/UF-elever. Vi har i och med detta uppnått 117 % vad gäller antal UB/UF-företag och 97 % när det gäller antal UB/UF-elever. Vi har alltså 492 fler UB/UF-företag än uppsatt mål men saknar 331 elever för att nå uppsatt mål på 11 400 elever.

Fördelningen mellan tjejer och killar som driver UF-företag för hela projektet är 47 % tjejer och 53 % killar.

Totalt antal registrerade UB/UF-företag och elever för hela projekttiden, läsåren 15/16, 16/17, 17/18

	Antal UB/UF-företag	Antal UB/UF-elever
Akershus	638	3218
Hedmark	324	1669
Värmland	1472	3738
Dalarna	908	2444
Totalt	3342	11069

Andel av projektets mål och indikatorer tom 2018-03-31

	Antal UB/UF-företag	Antal UB/UF-elever
Mål för projektet	2850	11400
Tom 2018-03-31	3342	11069
Andel/procent	117 %	97 %

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Fördelning mellan tjejer och killar för hela projektet

	Tjejer	Killar	Totalt	% tjejer	% killar
Akershus	1298	1920	3218	40 %	60 %
Hedmark	755	914	1669	45 %	55 %
Värmland	2032	1706	3738	54 %	46 %
Dalarna	1162	1282	2444	48 %	52 %
Totalt	5247	5822	11069	47 %	53 %

6. Gränsöverskridande effekter/mervärde

Det gränsöverskridande entreprenörskapsarbetet har funnits på flera plan och det gränsöverskridande mervärdet har varit starkt eftersom deltagarna har fått möjlighet att övervinna såväl kulturella, sociala som fysiska hinder då vår metodik byggd på att projektet genomförts gemensamt med elever, lärare och näringsliv från båda sidor av gränsen.

Vi har under projektet utbytt kunskap, erfarenhet, metoder och verktyg mellan organisationerna Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet. Detta utbyte har sedan legat till grund för vidareutveckling i respektive land, region och samverkan mellan regionerna och länderna. All planering, utformning och arbete i projektet har skett tillsammans mellan alla deltagande regioner. Samarbetet har skett kontinuerligt så att varaktighet uppnåtts.

Det gränsregionala mervärdet har ökat genom att vi i projektet har arbetat tillsammans med både våra organisationer, skolor och näringsliv över gränsen. Skolorna har representerats av lärare och elever medan näringslivet representerats av UB/UF-företagens mentorer/rådgivare. Detta har skett genom fysiska och digitala träffar. I projektet har träffar anordnats så att elever, lärare, mentorer/rådgivare från alla regioner har fått en plattform och möjlighet att bygga upp samverkan sinsemellan och över landsgränsen. Genom utbyte av erfarenheter och uppbyggnad av nätverk mellan alla dessa målgrupper har positiva synergieffekter åstadkommit. Bland annat har flera egna initiativ till samarbeten mellan skolor i de båda länderna inletts

Trots problem med gränshandel mellan UB/UF-företag så har vi genom projektet påvisat och fått till stånd samarbeten mellan skolor, lärare, elever och UB/UF-företag.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Vi har i detta projekt arbetat under de gränsöverskridande mervärdena: Gränsen som resurs, Överbryggande av gränshinder och Utnyttjande av kritisk massa. Nedan presenteras hur vi arbetat med detta och vad som uppnåtts.

Gränsen som resurs

Vi har haft mycket kontakt på tvärs över gränsen, mellan medarbetare, elever, lärare och mentorer. I dessa möten har det delats kunskap som inte alltid är påtaglig och inte går att mäta, men det är byte av s.k. tyst kunskap. De olika regionerna har sett och hört hur andra regioner arbetar med UB/UF-företagande, jämställdhet och integrering mm. Några regioner är bra på något och därför har det blivit riktmärke för resten av regionerna. I arbetet med att skapa entreprenörskaps-kompetens i en stadigt mer skiftande värld är utbyte av kunskap mellan människor helt avgörande för att kontinuerligt förnya sig.

I projektet har vi haft ett tätt och nära samarbete i projektgruppen och mellan våra organisationer och regioner. Genom träffar både via Skype och fysiskt och kommunikation via mail och telefon har vi i projektgruppen verkligen fått till ett bra samarbete. Vi har delgett och utbytt varandras erfarenheter som sedan kommit våra respektive organisationer till godo. Vi har tagit vara på varandras olika kompetenser som vi också tagit in i våra organisationer på båda sidor gränsen. Vi har besökt varandras mässor då vi sett och lärt massor av varandra. Vi har även haft seminarier och föreläsningar för varandras lärare på dessa mässor.

Vi har genom våra seminarier haft för lärare, delat med oss av erfarenheter mellan regionerna och länderna till lärarna då vi lyfter fram de goda exempel som finns på bra sätt att arbeta med entreprenörskap och hur man har lyckats få med fler elever, lärare och skolor i detta arbete. Under dessa seminarier så har det varit ett mycket stort erfarenhetsutbyte mellan lärarna, då de delat med sig av sina erfarenheter och diskuterat likheter och skillnader mellan länderna. Genom detta har norska och svenska lärare arbetat med **kollegialt lärande** och tillsammans utvecklat sina kompetenser över gränsen. Även mellan mentorer/rådgivare har denna process ägt rum.

Gränsöverskridande samarbeten med eleverna har skett genom seminarier och worksops, mässbesök, digitala möten och samarbetande UB/UF-företag. Under träffarna med eleverna har mycket lärdomar och idéer genererats och utbytts och kontakter knutits. Eleverna har verkligen utmanats i sitt lärande på många plan, bland annat språkligt, ämnesmässigt och företagarmässigt

Att arbeta tillsammans med en annan nationalitet skapar förståelse och utvidgar elevernas nätverk redan under studietiden. Samarbete mellan människor med olika bakgrund tränar elevernas kompetenser i flera avseenden. Eleverna genom detta

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

projekt tränat på en mängd olika kompetenser såsom initiativförmåga, ansvar, samarbete och kommunikativa förmågor.

Konkreta exempel på vad vi har tagit fram i projektet och där våra erfarenheter och kompetenser på båda sidor gränsen kommit till godo är utvecklingen och framtagningen av våra mentor/rådgivarmanualer, Advisory camps, elevinspiration och rekrytering, lärarutveckling. Detta finns beskrivet i delen Mål och aktiviteter.

När det gäller framtagningen av mentor/rådgivarmanualerna har haft dialog med de nationella kanslierna så att materialet som tagits fram av gemensamma gränsöverskridande erfarenheter och krafter kan användas i båda länderna fullt ut.

Överbryggande av gränshinder

Genom att samarbeta med olika aktörer och projekt på båda sidor gränsen har kompetensen om regler för gränshandel mellan länderna höjts hos medarbetarna inom organisationerna. Det var vid dessa lärprocesser och diskussioner som vi lärde oss om varandras affärskulturer, organisationer, regelverk, vad som skiljer och förenar. Vi har då stött på flera hinder som gjort att vi har fått tänka om och gå andra vägar än vad vi hade planerat. Dessa hinder, förhoppningar, förutsättningar och vinster finns presenterade mer detaljerat i avsnittet Mål och aktiviteter.

Eleverna fick utmaningar med att anpassa sig till andra lands företag och de lärde att det var fler hänsyn att ta än vad de först trott. De har fått en inblick i vad det innebär att bedriva handel över gränsen, både vilka möjligheter som finns men även vilka hinder som de behöver ta sig an.

De "vinster" vi fått i detta projekt är inte främst pengar, utan **kunskap** om hur handel mellan våra länder går till på ett lagligt sätt. Eleverna har även fått en möjlighet att **utöka sina nätverk** och **samarbeta med andra**.

Konkreta exempel på hur vi har arbetat med att överbrygga gränshinder är att vi anordnat flera träffar med föreläsningar och seminarier för målgrupperna. Då har de fått information om gränshandel, regler, förutsättningar mm. Men även om hur de kan samarbeta över gränsen på förenklade sätt. Exempelvis sk «Tvillingföretag» dvs företag som drivs på båda sidor gränsen med samma idé. Se vidare förklaring i avsnittet Mål och aktiviteter. Dessa träffar genererade totalt 12 samarbeten mellan UB och UF-företag med totalt 68 elever.

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Antal inledda samarbeten över gränsen utifrån konferensen vecka 39

Totalt antal elever med samarbeten	Dalarna	Akershus	Hedmark	Värmland
68	14	12	23	19

Utnyttjande av kritisk massa

Tack vare att vi har arbetat över gränsen mellan alla fyra regionerna har vi nått väldigt många i våra målgrupper. Vi har haft många deltagare på våra aktiviteter som då gett resultat såsom att fler nu får chansen att starta UB/UF-företag i regionerna. Detta i sin tur kan i längden generera fler företag och på sikt mer handel över gränsen. Totalt har vi haft 58 783 aktivitetsdeltagare, varav 50 289 var elevdeltagare.

Se vidare i avsnittet Mål och aktiviteter.

Gränsregionala erfarenheter

Det som varit mycket bra är att vi under projektet har utbytt kunskap, erfarenhet, metoder och verktyg mellan organisationerna Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet. Detta utbyte har sedan legat till grund för vidareutveckling i respektive land, region och samverkan mellan regionerna och länderna. All planering, utformning och arbete i projektet har skett tillsammans mellan alla deltagande regioner. Samarbetet har fungerat väldigt bra och har skett kontinuerligt så att varaktighet uppnåtts.

Detta samarbete mellan organisationerna, skolorna och näringslivet i de fyra regionerna har ökat möjligheterna för att skapa mer långsiktiga och hållbara effekter. Utbytet av idéer, erfarenheter och kunskap över landsgränsen har även ökat kvaliteten på våra aktiviteter.

Det gränsregionala mervärdet har ökat genom att vi i projektet har arbetat tillsammans med både våra organisationer, skolor och näringsliv över gränsen. Skolorna har representerats av lärare och elever medan näringslivet representerats av UB/UF-företagens mentorer/rådgivare. Detta har skett genom fysiska och digitala träffar. I projektet har träffar anordnats så att elever, lärare, mentorer/rådgivare från alla regioner har fått en plattform och möjlighet att bygga upp samverkan sinsemellan och över landsgränsen. Genom utbyte av erfarenheter och uppbyggnad av nätverk mellan alla dessa målgrupper har positiva synergieffekter åstadkommit. Bland annat har flera egna initiativ till samarbeten mellan skolor i de båda länderna inletts.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

De lärdomar som vi med oss vidare är bland annat att budgetera för fler fysiska träffar för medarbetare och lärare. Det är dessa som finns kvar från år till år och kan leda utvecklingen. Det är de stora utbildningsinsatserna bör ligga. Eleverna ska givetvis också få utbildning, men den mer långsiktiga processen bör vara förankrad hos just medarbetarna och lärarna så att dessa i sin tur kan arbeta med eleverna. Detta arbetssätt ger en mer hållbar strategi och långsiktighet.

Det är även av stor vikt att det finns ett digitalt projektverktyg/plattform där det är lätt att följa processerna i projektet. Detta är ytterst viktigt då det blir byte av personal.

I kommande projekt behöver skillnaderna mellan skolsystemen, UB/UF-processen, ämnen och andra punkter tydliggöras ännu mer för att se ännu fler nya möjligheter till utveckling.

7. Horisontella kriterier

I arbetet med projektet har de horisontella kriterierna varit till grund för och genomsyrat allt arbete under hela projektiden. Detta har varit ytterst viktigt då vårt övergripande mål varit ” Att upprätthålla den positiva och stigande aktiviteten inom entreprenörskap i utbildningen på vidaregående/gymnasiet. Att fler elever på vidaregående/gymnasiet skall få reella möjligheter att få arbeta med entreprenörskap, samt att öka kvaliteten på alla UB/UF-företag”. Genom att vi ökat antalet elever som driver UB/UF-företag men även att fler och nya program nu gör det visar på att detta arbete varit med och bidragit till denna utveckling.

Exempelvis när det gäller kommunikationen har vi för att nå våra målgrupper målgruppsanpassat all kommunikation och arbetat med den utifrån de horisontella kriterierna. Detta gäller även hur vi planerade vilka som skulle synas på de bilder och filmer vi fotograferat, filmat och använt. Vi har hela tiden strävat efter en bred representation vad gäller alla våra målgrupper i allt material och alla bilder.

Nedan presenteras hur vi har arbetat utifrån de olika kriterierna

Hållbar utveckling/Bærekraftig utveckling

I arbete med UB/UF-konceptet har vi utgått och utgår från hållbar utveckling av det entreprenöriella lärandet och hållbart entreprenörskap. Vi verkar för att det ska vara en hållbar utveckling i kommunerna och regionerna med detta arbete både vad gäller miljö, ekonomi och samhällsperspektiv. Det är av stor vikt att vi fortbildar UB/UF-lärarna inom hållbar utveckling då de har ett stort ansvar och inflytande på sina elevers utbildning och UB/UF-företagande. Därför har vi haft seminarier och

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

föreläsningar på våra regionala och nationella lärarfortbildningar/konferenser och slutkonferensen, där vi tagit upp och arbetat med hållbar utveckling.

En viktig miljöaspekt i detta projekt har genom att stimulera och öka handeln mellan Sverige och Norge på sikt förhoppningsvis minskat handeln med länder längre bort på sikt och därigenom minskas de långväga transporterna.

Vi har uppmuntrat eleverna att väga in miljöaspekten i sitt företagande. Vi delar årligen ut ett pris för hållbarhet genom tävlingarna "Bærekraftprisen" i Norge och "Hållbart Företagande" i Sverige. Detta är ett handgripligt sätt för eleverna att få förståelse och engagemang för hållbarhetsfrågorna. Dessa tävlingar syftar till att visa att UB/UF-företagen förstår att ett hållbart företag tar ansvar för att bidra till ett mer hållbart samhälle, väljer lösningar som skapar en hållbar framtid. Målet är att UB/UF-företagen ska förstå hur viktigt det är med en hållbar värdekedja i sitt företag, där affärsnyttan går hand i hand med resurseffektivitet d.v.s. cirkulär ekonomi.

Det finns även ett pris både i Norge och Sverige för socialt entreprenörskap där det handlar om hur UB och UF-företaget arbetar för att göra skillnad och skänka nytta till individer och samhället.

Genom att vi arbetar mycket på lokal nivå bidrar det till ett hållbarhetstänk. Detta genom att vi reser till eleverna istället för att de som är så många, reser till oss. När vi är på en ort passar vi på att besöka så många klasser som möjligt och bokar även in träffar med lärare och skollädares samtidigt. Även en sak som påverkar är att det i några regioner införskaffats hybridbil.

Genom elevinspirationerna som har skett i regionerna har våra elevinspiratörer och trainee informerat och berättat om sina UB/UF-företag och erfarenheter inom området.

Vi har även genom att ha de flesta av våra projektmöten via Skype bidragit till att hålla transporter av oss medarbetare nere.

Jämställdhet och likestilling

Vi har under projektet arbetat med att få en så jämn fördelning mellan tjejer/kvinnor och killar/män som möjligt i alla våra aktiviteter. Det gäller allt från anställningar, anlitan av konferenciärer, föredragshållare, inbjudningar till näringslivet för våra Advisory camps till kommunikation. Anställningarna av elevinspiratörer har skett med tanke på fördelning av tjejer och killar, olika bakgrund såsom olika program, olika erfarenheter och olika resultat av UF-året.

Elevinspirationen har skett för både studie- och yrkesförberedande program, även för gymnasiesärskolan som deltagit med alla andra på inspirationsföreläsningarna.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTREPRENÖRSKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Som resultat av bland annat detta arbete har det varit en jämn fördelning mellan tjejer och killar på inspirationsföreläsningarna. De registrerade UB/UF-eleverna i projektet har haft varit en jämn fördelning mellan könen då UB/UF-företagen bestått av 47 % tjejer och 53 % killar. Av dessa registreringar så återfinns elever från både studie- och yrkesförberedande program och gymnasiesärskolan.

UF Värmland har varit med i radio och pratat om jämställdhet nu och i framtiden. Hur det ser ut nu i skolan med antal tjejer i UF-företag och vad som händer sedan. Var alla dessa tjejer tar vägen efter gymnasiet. I näringslivet är det mindre än 10 % tjejer som är ledare. Däremot så är det mer än 50 % av eleverna som är dalig leder/vd i UB/UF-företagen.

Genom att fler elever nu driver UB/UF-företag ökar chansen och möjligheterna för tjejer att starta företag och bli ledare senare i livet. Detta visas i forskarrapporter genom att UF-företagande gör skillnad för startandet av företag och störst effekt gör det för tjejerna och det visas att kvinnor med en UF-bakgrund är hela 80 % mer sannolika än kvinnor utan UF-bakgrund att starta aktiebolag².

Lika möjligheter och icke-diskriminering

Ungt Entreprenörskap och Ung Företagsamhet är öppet för alla och vi arbetar för att alla ungdomar oberoende av bakgrund ska kunna delta i verksamheten. Vi jobbar för att ge alla ungdomar chansen att utveckla sin företagsamhet. I projektet har vi jobbat med alla program på vidaregående/gymnasiet, både de som räknas som "tjej-dominerade" och de som räknas som "kill-dominerade". Vi har även arbetat för att elever på både studie- och yrkesförberedande program ska ges möjlighet att driva UB/UF-företag och kunna utvecklas tillsammans med sina mentorer/rådgivare. I urvalet till aktiviteterna för UB/UF-företagen har olika typer av företag tagits ut från de olika programmen så att en spridning inom de olika yrkesområdena uppnåtts.

Projektet har gett alla elever oberoende av bakgrund en ökad företagsamhet. För många kan kunskapen om eget företagande vara en ökad möjlighet till arbetslivet och därmed integrationen. Via det handfasta UB/UF-konceptet jobbar eleverna i grupp där de stärks i språk och samhörighet och kontakter med näringslivet. Genom att vi utvecklat samarbetet med mentorerna/rådgivarna har denna grupp getts nya möjligheter att komma in i det norska och svenska samhället.

Många UB/UF-företag har medlemmar med olika etnisk bakgrund och från olika samhällsgrupper. Genom att de fått delta i Advisory Camp har det stärkt integrationsprocessen genom tidiga kontakter med lokalt näringsliv och arbetsmarknad via arbetet med sina UB/UF-företag.

² "Övning ger färdighet – En långtidsuppföljning av UF-företagares entreprenöriella karriärer i Sverige 1990-2007" av docent Karl Wennberg vid Stockholm School of Economics.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

I de fall då det har rekryterats flera elevinspiratörer för arbete med den direkta inspirationen till eleverna har det skett med tanke på att de ska "nä ut" till de olika gymnasieprogrammen och olika elevgrupper. Inspiratörerna ska själv ha drivit UF-företag och en tanke på bakgrund och kön har funnits. Detta har bidragit till att eleverna har kunnat identifiera sig med inspiratörerna. Stor vikt har lagts vid att målgruppsanpassa kommunikationen även i klassrummen.

För att nå bästa möjliga effekt i vår kommunikation med olika målgrupper och ge dessa lika möjligheter att ta till sig informationen, har vi arbetat utifrån att målgruppsanpassa detta. Det har vi gjort genom att kommunicera våra bilder med elever med olika bakgrund, både vad gäller kön, nationalitet och yrkesinriktning.

Vi har även arbetat med direkta träffar och utbildningar med arbetslag som arbetar med nyanlända. Vi har genom detta skapat möjlighet för dessa grupper att ta del av våra utbildningsmaterial och möjlighet för dem att driva UF-företag och utvecklas som personer och i det svenska och norska samhället.

För att stärka upp och inspirera svagare grupper till entreprenörskap, har vi använt oss av våra andra läromedel som vi har i organisationerna. Detta har även lett till att läroprocessen stärkts för dessa grupper.

Dessutom har vi samarbetat med Interreg-projektet Scandinavian Heartland, Mångkulturellt värdeskapande. Se delen Samarbete med andra aktörer och Interreg-projekt.

8. Information och kommunikation

Grafisk formgivning och produktion av handledningar och presentationsmaterial

Vid all kommunikation har vi använt oss av de logotyper som har krävts. Vi har också kommunicerat med de horisontella kriterierna i åtanke, det har gällt i allt som finns beskrivet nedan. Hur vi kommer att sprida resultatet beskrivs i delen Förankring av projektets resultat och effekter.

Förutom nedan angivna kommunikationssätt har allmänheten fått en inblick i verksamheten och i vad projektet kan innebära genom våra mässor.

De regionala mässorna är ett enormt stort marknadsfönster för UB/UF-företagen och vår verksamhet. Det är väldigt många som får möjlighet att se vad det är och att UB/UF-företagen får träffa så många kunder. Totalt har vi haft ca 40 890 besökare på de regionala mässorna som genomförts under de tre projektåren.

På de ställen som mässorna genomförts på (köpcenter Kupolen i Borlänge) finns det besöksräknare så där är det exakt siffra.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Uppskattat antal besökare på regionala mässor

Dalarna	19 990
Värmland	12 000
Hedmark	2 400
Akershus	6 500
<hr/>	
	40 890

a) Trycksaker, affischer mm

Vi har tagit fram inbjudningar till de olika evenen såsom; Lärarfortbildningar/kickoffer, Advisory camps, elevinspiration mm

Vi har hängt upp affischer på samtliga regionkontor och vid entréer, skickat ut affischer till UB/UF-lärarna och samtliga skolor/medfinansierare

Vi har även tagit fram en mentormanual som finns beskrivet ovan i aktivitets- och måldelen.

b) Film

Under projektet har ett flertal filmer tagits fram. Det har bland annat varit inspirationsfilmer som har och kommer att användas för att inspirera kommande elever till att driva UB/UF-företag. Filmerna används även vid olika lärar- och näringslivsarrangemang. Filmerna finns på projektwebben

<http://grenselost-entreprenorskap.webnode.com/>

c) Digital kommunikation, webb och sociala medier

Logotyper för Interreg och respektive medfinansierande region har funnits med i e-postsignaturena.

Vi har skapat en gemensam projektwebb som informerar om projektet. Det är länkat mellan våra regionala webbplatser och den gemensamma projektwebben.

Adressen till projektwebben är

<http://grenselost-entreprenorskap.webnode.com/>

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Varje region har information om projektet på sina webbplatser, det har varit information om de olika evenen och artiklar om projektet.

<http://www.ue.no/Hedmark>

<http://www.ue.no/Akershus>

<http://www.ungforetagsamhet.se/varmland>

<http://www.ungforetagsamhet.se/dalarna>

Alla event som genomförts har lagts upp på sociala medier såsom Facebook och Instagram och Snapchat. Alla nyheter som skett har delats från webben till sociala medier. Vi har även skapat Facebook-grupper för deltagarna på konferenserna i Karlstad och i Trysil.

Genom ovan nämnda sätt har vi kommunicerat med regionernas vidaregående/gymnasieskolor och aktiva UB/UF-lärare. Även regionernas kommuner, företagargorganisationer, näringsliv, medfinansiärer, Ungt Entreprenørskap och Ung Företagsamhets nationella nätverk har informeras om vad som hänt i projektet. Vi har fortlöpande rapporterat till Region Värmland, Region Dalarna, Akershus och Hedmark.

Förutom detta arbetar vi ständigt med att få ut våra resultat och information om vår verksamhet i våra medier i respektive region. Vi arbetar också med riktad marknadsföring på olika sätt mot de olika målgrupperna.

Vi har arbetat med personliga möten med våra målgrupper, men för att uppnå mer kontakt med dem och kunna uppdatera löpande har vi riktat marknadsföringen beroende på vilken målgrupp vi har velat nå:

- Mot ungdomarna har vi arbetat aktivt med sociala medier såsom Face Book, Instagram, Snapchat och vår webb
- Lärare, skollärare och mentorer/rådgivare kommunicerar vi löpande med via mail, telefon och sociala medier

Slutresultatet kommer att kommuniceras till alla berörda parter.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

9. Förankring av projektets resultat och effekter

Arbetet inom projektet, utbytet av erfarenheter, metoder, kunskaper och verktyg ska om det inte redan har skett, implementeras och användas i den fortsatta regionala och gränsöverskridande verksamheten. Även de framarbetade nya mötesarenorna och strukturerna ska vara uppbyggda så att de kan utvecklas och bestå i framtida gemensamma arbete.

De framtagna manualerna för mentorer/rådgivare och för gränshandel har implementeras och används i det fortlöpande arbetet i respektive regioners men även på nationell nivå, dagliga arbete/verksamhet. Utveckling av dessa ska ske fortlöpande. Arbete med att fortsätta gränsöverskridande UB/UF-företag och handel mellan dessa ska i framtiden uppmuntras och kunna bli ett naturligt alternativ. De nätverk som byggts upp under projektet ska ligga till grund för framtida gränsöverskridande arbete på alla plan och för alla inblandade målgrupper.

Advisory Camp efter projektets slut är nu ett etablerat arbetssätt som ingår i den ordinarie verksamheten i regionerna.

Lite mer konkret hur aktiviteterna i projektet ska implementeras i den ordinarie verksamheten finns beskrivit i delen Mål och aktiviteter. Varje aktivitet har en rubrik som heter *Hur ser det framtida arbetet ut inom respektive region och mellan regionerna?*

Samarbete med andra aktörer och Interreg-projekt

Vi har under projektet haft samarbeten med flera andra aktörer och Interreg-projekt.

Gränslöst VADH

Vi har under projektet haft ett samarbete med Gränslöst VADH runt våra byggutbildningar i samtliga fyra regioner. Detta samarbete har bestått av flera träffar med lärare på bygg-program i regionerna. Vår förhoppning är att detta arbete ska leda till ett ökat antal elever som får möjlighet att driva UB/UF företag under kommande läsår.

Vi har deltagit med personal under deras konferenser med bygglärare från samtliga fyra regioner. Vi i vårt projekt pratade med lärarna om vilka möjligheter de har att arbeta med våra processutbildningar inom UB/UF-företagande. Ett resultat har varit att vi fått boka in och besöka flera skolor och program efter konferenseerna. Bland annat resulterade ett av dessa besöken i att 24 elever startade UF-företag.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Gränsmöjligheter

Vi har även deltagit på seminariet *"Gränsmöjligheter och gränshinder för små och medelstora företag i Dalarna"*. Det gav input och kunskap till vårt eget projekt som vi har användning av i vårt arbete.

Scandinavian Heartland - Business Improvement

Ett annat projekt som vi har samarbetat med är Scandinavian Heartland, Mångkulturellt värdeskapande. Det projektet har löpt parallellt med vårt Interreg-projekt och har berört samma utvecklingsområden. Det har varit ett stort kunskapsutbyte mellan projekten och vi ser stora positiva effekter av att samarbete har skett. Projektägare har varit Dalarna Science Park och Länsstyrelsen Dalarna. Samma geografiska område i Norge har berörts och erfarenhets- och kunskapsutbytet har varit stort. Kunskapsutbyte har även skett med Pluralpsprojektet i Europa.

The hub of entrepreneurship

Tillsammans med Interreg-projektet The hub of entrepreneurship, planerade och genomförde vi en av våra gränsöverskridande konferenser i vårt projekt. Det var den gemensamma elev- lärar- och näringslivskonferens i Trysil. Det var en fortsättning och uppföljning på konferensen som ägde rum under vecka 17 våren -17. Konferensen i Trysil ägde rum onsdagen den 27 – torsdagen den 28 september. Inbjudna var framför allt de elever och lärare som deltog i Karlstad vecka 17 och som redan har påbörjat samarbete. Totalt var det 135 deltagare på konferensen

Målet och syftet med konferensen var att initiera samarbeten mellan elevernas UB- och UF-företag över gränsen. Genom kreativitet, samarbetsövningar och idéskapande övningar med hjälp av The hub of entrepreneurship togs det fram många nya idéer. Framför allt uppstod det 12 samarbeten över gränsen

Grensetjensten

Som inledning av projektet har vi haft samarbete med Grensetjensten som informerat oss om deras verksamhet och hur vi kan gå tillväga i arbetet.

REGION DALARNA

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

10. Ekonomi

När vi ser till hela projektet har vi hållit oss inom den totala budgeten. På svensk sida är budgetuppnåelsen 88 % och för norsk del är den 84,86 %.

De hinder som vi stötte på när det gäller gränshandelsutbytet gjorde att vi inte förbrukade de kostnaderna inom mässutbyte och resor med logi.

Här nedan redovisas hur det har gått ekonomiskt i projektet land för land.

Ekonomisk sammanställning för Sverige 2018-06-30

Tabellen nedan är en sammanställning av kostnaderna exklusive medfinansieringen. Projektet har inte förbrukat alla beviljade medel då det blivit på andra sätt än det var tänkt från början, (detta är beskrivit tidigare i texten). Även den faktor som handlar om att vi i våra organisationer är väldigt försiktiga med pengar som vi blivit tilldelade oss, så har det påverkat utfallet.

Totalt	Budget EUR	2018-06-30 EUR	Återstår EUR	Återstår i %	Budget-uppnåelse i %
Personalkostnader	879 077	804 535,2	74 541,8	8 %	92 %
Kontorsutgifter, adm. utgifter-schablon	42 670	39 019,17	3 650,83	9 %	91 %
Resor och logi	124 670	100 992,54	23 677,46	19 %	81 %
Externa tjänster och sakkunskap	130 069	95 283,97	34 785,03	27 %	73 %
	1 176 486	1 039 830,88	136 655,12	12 %	88 %

Nedan finns ett utdrag från Min ansökan, denna visar ekonomin och medfinansieringen för projektet vid slutdatum. Efter samtal med Interreg-sekretariatet kommer justeringar i egenandelen att göras. Detta efter att Regionerna gjort sina slututbetalningar.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Utbetalningar

Utbetalningar > Ekonomirapport 11 (2018-04-01 - 2018-06-30)				
Ekonomirapport				
Utgifter				
	Budget enligt beslut om stöd	Periodens rapporterade	Akkumulerat tidigare godkänt	Akkumulerat tidigare godkänt inklusive denna periods rapporterade
Utgifter				
Extern sakkunskap och externa tjänster	130 069,00	14 156,88	81 127,09	95 283,97
Kontor och administration	0,00	0,00	0,00	0,00
Personal	879 077,00	82 707,93	721 827,27	804 535,20
Resor och logi	124 670,00	10 782,85	90 209,69	100 992,54
Schablonkostnader	42 640,00	4 011,36	35 007,81	39 019,17
Utrustning	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa utgifter	1 176 456,00	111 659,02	928 171,86	1 039 830,88
Avgår projektintäkter				
Avgår projektintäkter (negativ kostnad)	-40 600,00	0,00	-18 920,07	-18 920,07
Summa avgår projektintäkter (-)	-40 600,00	0,00	-18 920,07	-18 920,07
Summa faktiska utgifter	1 135 856,00	111 659,02	909 251,79	1 020 910,81
Bidrag i annat än pengar				
Offentliga bidrag i annat än pengar	241 666,00	0,00	251 142,00	251 142,00
Privata bidrag i annat än pengar	218 326,00	0,00	213 215,00	213 215,00
Summa bidrag i annat än pengar	459 992,00	0,00	464 357,00	464 357,00
Summa totala utgifter	1 595 848,00	111 659,02	1 373 608,79	1 485 267,81

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Finansiering				
	Budget enligt beslut om stöd	Periodens rapporterade	Akkumulerat tidigare godkänt	Akkumulerat tidigare godkänt inklusive denna periods rapporterade
Medfinansiering				
Offentlig kontantfinansiering				
Region Dalarna	0,00	0,00	89 561,00	89 561,00
Region Dalarna - Reg. tillväxt	100 000,00	0,00	0,00	0,00
Region Värmland	0,00	0,00	147 734,00	147 734,00
Region Värmland - Reg. tillväxt	166 667,00	0,00	0,00	0,00
Ung Företagsamhet Värmland - Övriga medel	41 303,00	17 175,00	26 472,00	43 647,00
Ung Företagsamhet i Dalarnas län - Övriga medel	29 962,00	12 458,00	19 202,00	31 660,00
Summa offentlig kontantfinansiering	337 932,00	29 633,00	282 969,00	312 602,00
Offentligt bidrag i annat än pengar				
Avesta kommun	44 444,00	0,00	52 521,00	52 521,00
Borlänge kommun	50 000,00	0,00	52 244,00	52 244,00
Falu kommun	38 889,00	0,00	39 511,00	39 511,00
Falun-Borlänge regionen AB	33 333,00	0,00	32 226,00	32 226,00
Hedemora kommun	2 778,00	0,00	11 972,00	11 972,00
Leksands kommun	22 222,00	0,00	23 557,00	23 557,00
Makung kommun	11 111,00	0,00	0,00	0,00
Mora kommun	22 222,00	0,00	15 488,00	15 488,00
Rättviks kommun	11 111,00	0,00	19 729,00	19 729,00
Sätters kommun	5 556,00	0,00	3 894,00	3 894,00
Summa offentligt bidrag i annat än pengar	241 666,00	0,00	251 142,00	251 142,00
Privat bidrag i annat än pengar				
ABB Industrigymnasium	11 111,00	0,00	10 544,00	10 544,00
Förshaga Akademin	27 550,00	0,00	29 002,00	29 002,00
Frila Läroverken	38 333,00	0,00	38 870,00	38 870,00
Hagströmska gymnasiet	11 111,00	0,00	16 699,00	16 699,00
Plusgymnasiet	11 111,00	0,00	0,00	0,00
Thorén Business school	85 777,00	0,00	84 147,00	84 147,00
Årvidalens utbildningscentrum	33 333,00	0,00	33 953,00	33 953,00
Summa privat bidrag i annat än pengar	218 326,00	0,00	213 215,00	213 215,00
Summa stödgrundande medfinansiering	797 924,00	29 633,00	747 326,00	776 959,00
Summa medfinansiering	797 924,00	29 633,00	747 326,00	776 959,00

Stöd		Ackumulerat stödbelopp	
Beslutat stöd	797 924,00	Stödandel av faktiska utgifter (70,24869350%)	717 176,51
		Stödandel av stödgrundande finansiering (50,000000000%)	776 959,00
Preliminärt stöd att betala ut denna period utifrån rapporterade uppgifter		Preliminärt återstående stöd att betala ut i ärendet	
Akkumulerat stödbelopp (inkluderar denna period)	717 176,51	Godkänt stöd enligt beslut	797 924,00
Avräknat ej godkänt, tidigare reglerat	- 0,00	Avgår förbrukat, ej godkänt	- 0,00
Avräknat tidigare utbetalningar (ej förskott)	- 595 990,50	Avgår ej avräknat förskott	- 0,00
Registrerade inbetalningar	+ 0,00	Avgår utbetalt belopp (inklusive denna periods utbetalning)	- 674 429,51
Avräknat förskott tidigare perioder	- 42 747,00	Avgår avräknat förskott (inklusive denna period)	- 42 747,00
Att betala ut denna period	= 78 439,01	Återstående stödbelopp att betala ut i ärendet	= 80 747,49
Att betala ut denna period netto	= 78 439,01		

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Andel av projektet som lagts på de olika delarna

Det är svårt att få fram exakta siffror på hur stor del av budgeten vi lagt på varje aktivitet. Det vi kan konstatera är att vår verksamhet bygger till stor del på personalen som arbetar och deras kunskap och kompetens. Det är de som varit navet i verksamheten i projektet.

Exempelvis så har deras tid för att rekrytera och inspirera elever varit en stor del, likaså i allt arbete med framtagning av mentormanualerna. När det gäller Advisory campsen hade vi budgeterat för en hel del externa tjänster, men som det utvecklade sig så var det medarbetarnas kompetens som efterfrågades och behövdes i detta arbete och utvecklingen av detta koncept.

Tabellen nedan visar på just detta med att medarbetarna är navet i projektet då 77 % av förbrukad kostnad gått till personalkostnader.

	Förbrukad andel av total förbrukad kostnad
Personalkostnader	77 %
Kontorsutgifter och adm utgifter - schablon	4 %
Resor och logi	10 %
Externa tjänster och sakkunskap	9 %

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

UNGT
ENTREPRENÖRSKAP

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Økonomisk sammenstilling for Norge (UE Hedmark og UE Akershus) – 2.kvartal 2018

Kostnader	1.kvartal 2018	2.kvartal 2018	Tidligere perioder	Sum akk. kostnader	Budsjett	Rest	Budsjettoppnåelse %
Eget personell	318 003,00	255 053,00	2 955 546,00	3 528 602,00	4 384 800	856 198,00	80,47
Eksterne tjenester	78 056,00	142 035,00	1 099 070,00	1 319 161,00	1 022 700	- 296 461,00	128,99
Kontor/adm.	19 906,00	8 087,00	208 918,00	236 911,00	230 400	- 6 511,00	102,83
Reiseutgifter	23 358,00	40 268,00	522 050,00	585 676,00	1 044 320	458 644,00	56,08
Eks.off.direkte finansierte utgifter	756 500,00	259 000,00	5 375 500,00	6 391 000,00	4 190 400	- 2 200 600,00	152,52
Sum kostnad	1 195 823,00	704 443,00	10 161 084,00	12 061 350,00	10 872 620,00	- 1 188 730,00	110,93
Eksklusiv eks off.direkte	439 323,00	445 443,00	4 785 584,00	5 670 350,00	6 682 220,00	1 011 870,00	84,86

Tidligere perioder har vi gjort den økonomiske sammenstillingen med bakgrunn i årsbudsjetter i prosjektet. Dette er gjort i henhold til i tidligere prosjektlederens presedens. Siden vi nå er inne i prosjektets siste fase, gir det mer mening å bruke det totale budsjettet, fordi det gir bedre oversikt.

Totalkostnad

Ser man på summen av akkumulerte kostnader mot den totale budsjetttrammen for budsjettet er vi over budsjett, med en total budsjettoppnåelse på 110,93 prosent. Bildet blir annerledes om vi tar vekk eksterne offentlige direkte finansierte utgifter (lærertimer), da ser vi at vi etter 2.kvartal 2018, har en budsjettoppnåelse på 84,86 prosent. Det er noe ujevn oppnåelse pr. kostnadspost, som nevnt i tidligere rekvireringer.

Avvik

Eget personell: 80,47 prosent budsjettoppnåelse, noe som vil si vi ligger godt innenfor budsjett.

Eksterne tjenester: Vi ligger over budsjett med en budsjettoppnåelse på 128,99 prosent. Men om vi får en korrigerende på fra reisekostnader, vil dette jevne seg ut.

Kontor og administrasjon: Vi går litt over budsjett på denne posten med 102,83 prosent av budsjettet kostnad. Men vi har fortsatt til gode på posten for "eget personell" og "Reiseutgifter", som vi ønsker korrigeres.

Reiseutgifter: Vi har lave reisekostnader, noe som viser seg på kostnaden på denne posten. Vi har i år benyttet 56,08 prosent av budsjettet. Vi ønsker som sagt å flytte "frie" midler fra "reiseutgifter" til "eksterne tjenester".

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Eksterne offentlige direkte finansierte utgifter: På tross av at ikke på langt nær alle lærere rapporterer sine timer, ligger vi langt over det budsjetterte nivået. Etter tredje kvartal er vi på tilnærmet 152,52 prosent av det totale budsjettet.

Omfordeling: Vi ønsker en omfordeling av midler fra "eget personell" og "reisekostnader" til "eksterne tjenester" og "kontor/adm."

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

11. Förslag och idéer

Här presenteras några tankar, förslag och idéer. Det finns även presenterat en del i tidigare avsnitt i denna rapport.

Träffar för projektledare

Ett sätt som skulle kunna underlätta arbetet för projektledare är om man skulle kunna få till en samverkan mellan projektledarna inom samma projektperiod (alltså när projekten startar upp). Det skulle man kunna göra genom att man från Interregs sida sammankallar projektledarna för nystartade projekt och eventuellt har ett sådant möte per termin. Men det kan räcka med ett första möte då man i projektledargruppen kan styra upp kommande möten själv.

Genom att få till stånd ett sådant här samarbete mellan projektledarna kan det gynna projekten med mycket frågor, tips och tankar för hur man smidigast leder projekten, rapporterar mm. En annan vinst är också att det kan uppstå samarbeten mellan projekten med olika gemensamma aktiviteter mm. Om man vet om detta från start så kan man budgetera för detta också.

Lärarna – nyckeln till eleverna

I kommande projekt behöver vi involvera lärarna ännu mer. Det behöver vara genom mer och tydligare information och utbildning från vår sida men även ännu mer externa utbildare också. Genom mer tydlighet och kunskap kan lärarna se nytta i att arbeta gränsöverskridande och då kan det leda till fler samarbeten över gränsen, både för lärare och elever. Vi behöver hitta ett bättre och annat sätt så att det ingår i lärarnas ordinarie verksamhet, de har inte orken tiden eller motivationen för merarbete.

Eleverna – framtiden

Vi ser att det behövs ännu mer arbete med att möjliggöra att elever får chans att träna på sina entreprenöriella förmågor i skolan. Det är en lång bit kvar till att alla ges möjlighet att driva UB/UF-företag någon gång under sin skolgång. Nyckeln till detta är politiker, skolledare och lärare, att de förstår vilken samhälls- och personlig nytta det ger.

Det behövs stimulera till entreprenörskap för att på sikt starta företag, men då kanske inte enbart genom att bara rikta in sig på UB/UF-företag utan använda våra andra koncept och utbildningsmaterial för detta arbete.

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

**UNGT
ENTRE
PRENÖR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Organisationen

Till kommande projekt behövs mer budget för utbildning av medarbetarna och för fysiska träffar. Även budgetering för projektverktyg som förenklar och tydliggör processen.

Framtida projekt

Genom att ha nya infallsvinklar på entreprenörskapsarbetet kan man nå nya målgrupper. Detta kan göras exempelvis genom att arbeta utifrån FN:s hållbarhetsmål. Hållbarhet är ett viktigt och aktuellt ämne som behöver implementeras ytterligare inom UB/UF-företagande och entreprenörskapsarbetet generellt.

En annan infallsvinkel är att digitalisera lärprocesserna inom entreprenörskapsarbetet. Det är ett område som det finns stor utvecklingspotential inom.

Vi har under projektet sett nya och andra möjligheter man kan ha för att arbeta med gränsöverskridande samarbeten:

- Marknadsplatser för "tjänsteutbyten"
- Kompletterande verksamheter
- Mässa med enbart digitala UB/UF-företag

Förslag till nationella parter

Här kommer förslag och tankar att skicka vidare till de nationella kanslierna som de i sin tur kan arbeta vidare med mot nationella myndigheter.

- Alla företag under 5 miljoner i omsättning borde ha gränsfri handel, för att göra arbetet med att träffa en större marknad.
- Frihandel mellan norska UB-bedrifter och svenska UF-företag.
- Utpläring och handelssatsning på tvärs över gränsen. Tullreglerna förblir oberörda, men vi måste jobba starkare med att få till samarbetet. Samarbete mellan lärare leder till samarbete mellan studenter. Vi måste berätta om möjligheterna till att samarbeta och handla med företag från grannlandet. Vi upplever att traditionell handel som involverar pengar är svårt – det är för många regler och restriktioner. Därför bör man se på alternativa sätt och byta resurser på. Och hålla sig uppdaterad på ständigt skiftande tullregler.

REGION DALARNA

Interreg
Sverige-Norge

Europeiska regionala utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

GRÄNSLÖST ENTREPRENÖRSKAP

Undertecknad försäkrar att:

uppgifter som lämnas i rapporten, inklusive bilagor/vedlägg, är riktiga och att eventuella kopior av handlingar som bifogats rapporten stämmer överens med originalen.

Samtidigt medges att:

all personinformation som finns i rapporten får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial.

övrig information om att projektet fått stöd, om projektets aktiviteter, resultat, kostnader m.m. samt att hela eller delar av läges- och slutrapporter får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial

Falun den

Underskrift

Thomas Agneteg

Namnförtydligande

Ung Företagsamhet Dalarna
(883202-0211)

Karlstad den

28/8-18

Underskrift

Anna Forsberg

Namnförtydligande

Ung Företagsamhet Värmland
(873201-2094)

Hamar den

24/8 18

Underskrift

TOVE K. GULLBRANDSEN

Namnförtydligande

Ungt Entreprenørskap Hedmark
(981103661)

Oslo den

28/8-18

Underskrift

PETTER SKOTLAND

Namnförtydligande

Ungt Entreprenørskap Akershus
(983745644)

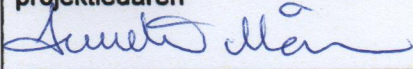
Läges-/delrapporten ska skickas in som bilaga tillsammans med ansökan om utbetalning. Den svenska ansökan om utbetalning, inklusive lägesrapport ska inskickas via www.minansokan.se, den norska ansökan om utbetalning inskickas via www.regionalforvaltning.no.

Rapporten ska vara undertecknad av projektledaren¹ eller av både svensk och norsk projektansvarig kontaktperson.

Rapporterna kan senare till sin helhet komma att läggas ut på Internet t.ex. i en projektbank.

Undertecknad försäkrar att:
uppgifter som lämnas i rapporten, inklusive bilagor/vedlägg, är riktiga och att eventuella kopior av handlingar som bifogats rapporten stämmer överens med originalen.

Samtidigt medges att:
all personinformation som finns i rapporten får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial. Övrig information om att projektet fått stöd, om projektets aktiviteter, resultat, kostnader m.m. samt att hela eller delar av läges- och slutrapporter får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial.

Datum 31/8-18	Ort Ludvika	Datum 27/8-18	Sted Hamar
Organisation Ung Företagsamhet Dalarna		Organisasjon Ungt Entreprenørskap Hedmark	
Svensk projektansvarig kontaktperson eller projektledaren ² 		Norsk prosjektansvarig kontaktperson eller prosjektleder ² André Lillehovde	
Namnförtydligande ANNELIE MÅNSSON		Navn i blokkbokstaver ANDRÉ LILLEHOVDE	

¹ Under förutsättning att projektledaren har en formell rätt att företräda stödmottagarna avseende projektrapportering